II.

КЪМЪ БЪЛГАРСКИТѢ ТАЙНИ ЕЗИЦИ

(БРАЦИГОВСКИ МЕЩРОВСКИ (ДЮЛГЕРСКИ) И ЧАЛГѪДЖИЙСКИ ТАЕНЪ ЕЗИКЪ)

отъ

С. Аргировъ

Прѣдметъ на тази ми студия ще бждатъ два тайни езика, единътъ отъ които — брациговскиятъ дюлгерски таенъ езикъ — е донѣйдѣ вече познатъ въ своя лексикаленъ съставъ, а другиятъ — чалгжджийскиятъ[1]) — сега за пръвъ пжть ще се разглежда. Материялитѣ си за тѣзи два тайни езика събрахъ самъ миналата година, прѣзъ тритѣ великденски праздника въ Брацигово.[2])

---

[1]) Тур. *чалгж* 1) звукъ отъ музикаленъ инструментъ и 2) музикаленъ инструментъ.

[2]) Брацигово съ своето оригинално мѣстоположение и особито население, интересно отъ всѣка страна, отдавна ме привличаше, та на 17. априлъ 1899 г. съ готовность се възползувахъ отъ любезната покана на приятеля си В. Грамполовъ, родомъ Брациговецъ, да прѣкараме свѣтлитѣ празници въ тоя чаровенъ родопски кжтъ. Историята на това селище и неговото мѣстно нарѣчие не сж още до тамъ добрѣ изслѣдвани, та къмъ даннитѣ, съобщени отъ К. Иречекъ (Княжество България, часть II. стр. 438—442) и Ат. Мишевъ (Сбм. XI., стр. 181-187 и Бойтъ около Брацигово въ 1876. Пловдивъ 1881, стр. 11), желая да прибавя нѣкои свои бѣлѣжки, които успѣхъ да запиша.

Прѣди заселяньето на Брацигово, на западъ отъ него, на пжтя за Пещера, при едноименна рѣка въ сегашнитѣ „Ливади“ е лежало селището *Превренъ*. Край него е минувалъ постланъ друмъ, който идѣлъ отъ Т. Пазарджикъ, прѣсичалъ Чанакчиево, Ясжкория и отивалъ на югъ, слѣди отъ който и до сега се забѣлѣзвали. То е било изложено на грабежитѣ на войскитѣ, що минували по туй шосе, и при потурчваньето на помацитѣ било разорено. Жителитѣ му се пръснали: едни се прѣселили въ Пещера, други въ Пазарджикъ; а около 15 кжщи дошли и образували сегашно Брацигово, чието първоначално име ще да е било пакъ Превренъ. Споредъ г. Гаджовъ, отъ когото черпя и горнитѣ свѣдѣния, въ Цариградския кютюкъ Брацигово било отбѣлѣзано съ старото си име Превренъ. Не ми е извѣстно, дали подирното не се срѣща въ книжката на попъ Константинъ, Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως. Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, 1819, която не ми е сега при ржцѣ. И до сега въ мѣстностьта „Ливадитѣ“, въ старото землище на Превренъ, се намирали останки отъ основи на кжщи. Тамъ и слѣдъ разорението на селото е ставалъ панаиръ на аби и др. Мѣстото дѣто е ставалъ панаирътъ се наричало още *Узунчаршия*.

Отъ дѣ се е взело сегашното име Брацигово? Прѣди 150 години, споредъ г. Гаджовъ, 70- 80 челяди отъ Костурскитѣ села Галище, Сливница, Омутсково (въ селото и до сега има Омотска махала), Качаунъ и Орѣхчово (у В. Кжнчовъ, Македония, етнография и статистика, 1900 намѣрихъ само първатѣ три села: Галища, Омотско, Слимница), измжчени отъ турскитѣ золумлуци, се прѣселили въ Брацигово. Тѣ ще да сж и прѣкръстили Превренъ въ Брацигово, което по лека лека изтикало първото. Споредъ г. Гаджовъ въ нѣкои по-стари турски документи, които той самъ виждалъ, селото било писано *Барсáково* (отъ Бърсакъ? тъй се наричатъ сега още Кичевци, В. Кжнчовъ, ор. с. 30), а по-старитѣ хора изговаряли *Барцикбјо*. Въ по-нови турски документи (азъ видѣхъ такива отъ 1191 и 1195 г. турско лѣточисление) селото се срѣща подъ името *Брачково*, въ разговорния турски езикъ *Брацигъ*. Тука трѣба да забѣлѣжа, че въ Македония, Щипска каза, сжщо срѣщаме село *Варсаково* (В. Кжнчовъ, ор. с. стр. 230).

Тълкуваньето на Ат. Мишевъ (Бойтъ около Брацигово, стр. 11) че „братската любовь, братското живувание и взаимната помощь на основателитѣ за забрана, дали сж

Думитѣ отъ дюлгерския езикъ ми съобщи главно зидарьтъ Никола Каравълковъ,[3]) единъ отъ най-добритѣ още познавачи на този таенъ езикъ, както всички признаваха въ селото; освѣнъ това, когато мало и голѣмо узна, че азъ се интересувамъ за тоя езикъ, и излѣзохъ

поводъ за наименованието на селото съ прѣкрасното име: *Братово;* тъй като тѣ сѫ се бранили и сѫ поминували братски, а турцитѣ не сѫ могли да изрекатъ думата *Братски*, а сѫ го изговаряли *Братцикъ*, то останало си името му по турски *Братцигъ*, а по Български *Брацигово* което е доста разпространено въ самото село", е неприемливо.

Македонскитѣ прѣселенци, или тъй нареченитѣ „арнаути", не сѫ дошли наеднѫжъ; тѣ сѫ прииждали на групи въ разстояние на десетина години. Освѣнъ въ Брацигово много сѣмейства се поселили въ близкото с. Козарско, а нѣколко и въ с. Црънча.

Не само „арнаути" сѫ се прѣселили въ Брацигово. При потурчаньето на Родопитѣ много сѣмейства отъ селата Осиково, Форцово, Осѣново (въ това село у нѣкой си турски ходжа се намиралъ пергаментовъ рѫкописъ, въ който между друго се споменувало, че прѣминаваньето на помацитѣ въ мохамеданство станало ужъ прѣди 270 години; отъ това сѫщото село ми показаха нѣколко турски документа отъ 1162, 1136 и 1238 год. турско лѣточисление, въ които името на бащата е още славянско, а на сина турско: Милошооглу Ахмедъ, Митре(въ) Юмеръ, Велю(въ) Мустафа) избѣгали и се настанили въ Брацигово. И до сега се помнятъ нѣкои отъ тѣзи сѣмейства: Карналови, Хришчови и др.

Старото мѣстно население, което заварили тукъ „арнаутитѣ", било наречено отъ тѣхъ „мърваци". (Споредъ Кѫнчова, op. c. 37, сега „мърваци" се наричатъ само жителитѣ на селата около Пиринския връхъ Али Ботушъ. „Мърва", тамошнитѣ хора наричали ситнежъ отъ вѫглища, а „мърваклъкъ" означавало рударство). „Мървакъ" споредъ обясненията на г. Гаджовъ било идентично съ „простъ човѣкъ, развлѣченъ, гевшекъ". Двѣтѣ племена се смѣсвали помежду си; само че жена „арнаутка", женена за „мървакъ", е запазвала своето нарѣчие и обичаи, когато наопаки жена „мървачка", женена за арнаутинъ е усвоявала обичаитѣ и нарѣчието на мѫжа си. К. Иречекъ споменува въ Брацигово и трето племе „болгари", тракийски прѣселенци. И азъ чухъ това име, само че неможаха да ми обяснятъ, дали то принадлежи на трето едно племе, или нѣкъ съ него наричатъ едно отъ двѣтѣ по́-стари племена.

Брациговски нарѣчия. Въ Брацигово, както е извѣстно, се говорятъ двѣ нарѣчия: костурско и родопско: но тѣ вече доста сѫ влияли едно върху друго, та единъ „арнаутинъ" не говори чисто костурски и единъ „мървакъ" не говори чисто родопски, та човѣкъ често пѫти е въ недоумѣние, какъ да си отбѣлѣжи извѣстно явление. Забѣлѣзва се че „арнаутитѣ" се срамуватъ вече да говорятъ костурски, особено прѣдъ чужди хора, та родопското нарѣчие взима връхъ. Тукъ ще съобщѫ само нѣкои откѫслечни езиковни явления, които можахъ да схвана прѣзъ кѫсото си прѣстояванье въ селото.

Ринезъмъ. Къмъ съобщенитѣ отъ К. Иречекъ въ „Cesty po Bulharsku" 21 думи съ запазени носовки, азъ вече въ прѣвода си „Княжество България" ч. II стр. 439 прибавихъ нови 6: *пѫнда, сѫнда, сѫндове, ѫнди* (ужъ), *клѫмбо* [умал. *клѫм(б)че*], *одѫнде* (отвѫдъ). Сега мога да прибавя още *говѣнда, трѫнда* (ськр. тро=малко, неорг. отъ троха?).

ѣ. вя́шкâ, дя́ти, ря́кâтâ, фля́нâ, умря́, мя́сту, живя́âт, бя́ши, шча́â (щѣха), гуля́мâ, но нéма.

а безъ акцентъ се изговаря малко тъмно, което азъ отбѣлѣзвамъ съ â. *е* и *о* безъ акцентъ — като *и* и *у*: бизу́мну, питвáйси, урти́ (хорати).

щ=шч: ни́шчу, нáшчу (нашето), шчо, бишчи, зашчу́ ти сâ, нишчá (неща), нушчá.

Отпадане на гласни: бáтту (батето), рáбтâ (работа), глеем (гледамъ), стáрту (старото), мойтâ, чáнâ (чичана).

Отпадане на съгласни: гóсцу (господь), лю́йти (людьетѣ), му́йти, утдáнâ (отдавна), óру (хоро), áрчâ (харча), прáиш, тáâ, сáâ, тури́ (турихъ), сáâтâ.

Други езиковни явления: али́ (или), азля́зâ (излиза), адвáм, вéсма, мéнâ, гиркúнâ; и́=му, имъ; мейнити=неговитѣ; *у* нюму (у него, въ кѫщи); рѫкити, нутити; цут (цвѣтъ); васу́ль; погúмнâ (погина); кѫ (какъ), ко (какво); дъи.

Нарѣчия: вéчеру, су́триву, чéстум пéтли (на разсъмуванье).

Отдѣлни думи: крáсну (хубаво), бáбâ кáлâ (мѣсечина), джагъртâм (чекамъ), пáицâ (умъ, собствено ядката на орѣха), крóкâр (арпаджикъ), крâсáт (възкиселъ), удрéх-

на хорището да се полюбувамъ на кръшното моминско-ергенско хоро, притичаха се при мене млади и стари да ме питатъ, да ли съмъ записалъ и едикоя дума, зная ли какво значи едикоя си дума, та по този начинъ голѣма е вѣроятностьта, че съмъ събралъ речи цѣлото лексикално богатство на тоя езикъ. Думитѣ отъ чалгѫджийския езикъ ми съобщи Георги Хр. Гюлиметовъ, отдавнашенъ цигуларь, сега кафеджия въ селото.[4])

I. Брациговскиятъ мещровски (дюлгерски) езикъ.

За сѫществуваньето на особенъ, съсловенъ говоръ между дюлгерския еснафъ въ Брацигово прѫвъ загатна А. Теодоровъ въ своята статия „Приносъ къмъ въпроса за българскитѣ носовки“ (сПС. кн. III. стр. 142 и сл. 1882 г.), но захласнатъ въ своитѣ изслѣдвания за назализъма въ Брациговския говоръ той не ще да е отбѣлѣзалъ нищо отъ дюлгерския таенъ езикъ, или поне не ни съобщава нищо по-близко за него. Едва слѣдъ двѣ години, на 1884 г. К. Иречекъ, прѣдъ наблюдателното око на когото нищо не е могло да избѣгне, ни съобщава въ статаята си „Пѫтни бѣлѣжки за Срѣдня-Гора и за Родопскитѣ планини (сПС. кн. XI. стр. 5. сл.) 16 думи отъ тоя таенъ езикъ, като добавя, че той е пъленъ съ албански елементи. На 1885 г. сѫщитѣ тия думи заедно съ други още 7 д. (всичко 23) той ни съобщи въ статията си „Conventionelle Geheimsprachen auf der Balkanhalbinsel“ (Ar-

---

нâти (носърнали), вáлинки (плъстени ботуши), дâ си улюди кѣщâтâ (да си нареди стаята), да áмпа (да зипа), ѝмâт сâ (обичатъ се), ми сâ прáви (струва ми се), запѝвâм (годявамъ), лâпáвки (черни сливи).

Лични имена: Цилю (Василь), Вáнчу (Иванчо), Ицу (Христьо), Личо (Илия), Фóлŷ (Флора), Ликâ ( ), Ветâ (Елисавета), Нáситу (Атанасъ).

Названия на мѣстности: Рóпени, Драгýница, Нéрезе (врѣхъ), *Бáнище* на западъ отъ Брацигово край пѫтя за Пещера, дѣто извира слабъ топълъ изворъ, *Барутчийница*, край нѣкогашния друмъ въ посока къмъ Пазарджикъ, дѣто се намирали желѣзни згории.

[3]) Сѫщото лице ми съобщи, че и гръцкитѣ дюлгери имали свой особенъ дюлгерски езикъ. Прѣди 20-тина години той дюлгерувалъ въ Сливенъ заедно съ други зидари гърци отъ Одринъ, отъ които помнѣше още слѣднитѣ гръцки дюлгерски думи:

ангѝда с. ж., мома.

льуфé с. мн. ч., пари. — Отъ Алб. *l'ufé* а то отъ тур. *'ulufe* плата; нгр. λουφές, бълг. *лефе*, рум. leafă. Mey. Et. Wb. 249.

мохóс с. м., чорбаджия.

мохýса с. ж., чорбаджийка.

прахалáти ми то стáмо работете полека. Глаголътъ ще да е гр. πράττω, работя; сѫществителното ми е неясно. — Алб. *pragal'ás*, уталожвамъ се, прѣставамъ (за вѣтъръ); *prah*, почивамъ, спж. Mey. Alb. St. V, 99.

рáши гл., иде. — Нгр. ῥάζω, ἀράζω, пристигамъ.

[4]) Сѫщиятъ се занимава и съ изработваньето на лаути (муз. инструментъ подобенъ на тамбурата, само много по-голѣмъ и съ по-кѫса дръжка; думата е араб. съ членъ *al'oûd*, дървенъ инструментъ и се срѣща въ всички европейски езици). Една подарилъ и на Соф. народенъ музей. Той има и много други занаяти.

chiv f. slav. Phil. VIII, стр. 99 слд.). Въ „Княжество България“ часть II стр. 440 тъй сѫщо споменува за тоя брациговски „жаргонъ“, но не ни съобщава вече нищо по-ново. Само въ една бѣлѣжка (стр. 441) той ни обѣщава, че въ най-близко врѣме ще съобщи повечко думи отъ тоя езикъ, което поради други заниси, види се, до сега не е направилъ. На 1896 г. се появи широко замислената студия на проф. В. Ягичъ, Die Geheimsprachen bei den Slaven (Sitzungsberichte d. kais Akad. d. Wissensch. in Wien. phil.-hist. Classe, Bd. 133), въ която той подлага познатитѣ до тогава материяли отъ всички славѣнски тайни езици на критически разборъ, за да обясни всестранно славѣнскитѣ тайни езици въ тѣхния лексикаленъ съставъ. Въ нея той прѣди всичко разглежда домашнитѣ срѣдства, съ които си служатъ славѣнскитѣ народи, за да маскиратъ и направятъ неузнаваеми славѣнскитѣ думи въ тайнитѣ имъ езици, като оставя за другъ пѫть разглежданьето на чуждитѣ елементи въ тѣхъ. Въ статията си проф. Ягичъ споменува и за брациговския дюлгерски езикъ, но само толкозъ, колкото му е било извѣстно отъ бѣлѣжкитѣ на проф. Иречекъ въ Archiv f. slav. Phil. Той ни дава и обяснение на двѣ думи (*кривата* черква и *джайко* попъ), които азъ отфърлямъ (Вж. пó-долу въ рѣчника). Студията на проф. Ягичъ при обясненията на своитѣ материяли често ще цитирамъ, като правя сравнение на новообразувания въ брациговския дюлгерски езикъ съ подобни у другитѣ славѣнски тайни езици.

Сравнително най-много материялъ отъ брациговския дюлгерски езикъ (113 думи) ни съобщи Д-ръ Ив. Д. Шишмановъ въ статията си „Бѣлѣжки за българскитѣ тайни езици и пословечки говори“ (Сбм. XII_2 стр. 15—50). Въ нея собствено той ни запознава съ съдържанието на цитираната по-горѣ студия на проф. Ягичъ, и за да улесни задачата на уважаемия професоръ, когато ще разглежда въ една бѫдѫща студия чуждитѣ елементи въ славѣнскитѣ тайни езици, Ш. ни съобщава материяли освѣнъ отъ брациговския дюлгерски езикъ, още отъ прилѣпския папуджийски езикъ, отъ тайния езикъ на дебърскитѣ зидари, отъ дюлгерския езикъ на с. Ковачевица, отъ стивастарския (драндарски) таенъ езикъ, отъ тайния езикъ на Крушевскитѣ зидари и отъ прилѣпския просяшки езикъ. Азъ ще имамъ по-долу често случай да цитирамъ думи отъ тѣзи тайни говори, когато ги сравнявамъ съ своитѣ материяли отъ брациговския дюлгерски езикъ. Часть отъ лексикалното богатство на тоя таенъ говоръ (50 думи), което ни съобщава Ш., бѣ вече по-рано съобщена отъ Ат. Мишевъ въ XI т. на мини-

стерския Сборникъ (стр. 185), друга часть (39 думи) му е съобщилъ г. В. Грамполовъ; не е ясно само, отъ дѣ е записалъ останалитѣ 24 думи.[1]) Заслугата на Ш. досѣжно българскитѣ тайни езици изобщо и брациговския дюлгерски езикъ отдѣлно е и тая, че той се опита да даде етимологията на голѣма часть отъ тѣхъ, съ малки изключения, съвсѣмъ сполучливо, — колкото се отнася до брациговския дюлгерски езикъ, който въ случая ни интересува.

Когато пригатвяхъ материялитѣ си за печатъ, узнахъ отъ Шишмановъ, че въ XVI—XVII кн. на министерския Сборникъ се печаталъ единъ „Приносъ къмъ българскитѣ тайни езици“ отъ Петко К. Гѫбювъ (стр. 842—875). Г-нъ Гѫбювъ бѣ тъй любезенъ, че ми позволи да разгледамъ въ коректура неговитѣ материяли и да направя нѣкои сравнения съ своитѣ, както читательтъ ще забѣлѣжи по-долу. Неговиятъ приносъ се отнася до езицитѣ: дюлгерски, дръндарски, просяшки и цигуларски. Единъ недостатъкъ на неговия материялъ по дюлгерския езикъ е тоя, че той е събиранъ „отъ работещи въ София македонци дюлгери, надошли тукъ изъ разнитѣ крайща на Македония“ (Дебърско, Битолско, Прилѣпско и отъ много други мѣста, но не и отъ Брацигово), но при това не е могълъ да отбѣлѣжи при събранитѣ думи, коя дѣ се говори, та по тоя начинъ той е образувалъ единъ дюлгерски езикъ, който въ този си лексикаленъ съставъ нийдѣ не сѫществува и нийдѣ се не говори. За това и азъ въ цитатитѣ си го наричамъ дюлгерски езикъ на П. К. Гѫбювъ.

Отъ материялитѣ, които азъ съобщавамъ, изглежда, че брациговскиятъ дюлгерски езикъ е изобщо най-богатъ таенъ езикъ. Доклѣ г. Гѫбювъ съ свойственото нему умѣние е могълъ да събере отъ *всички* дюлгерски езици едва 360 думи (ор. с. 844), лексикалното съкровище на брациговския дюлгерски езикъ, което тукъ обнародвамъ, възлиза на 390 думи. Отъ тѣхъ за пръвъ пѫть се съобщаватъ отъ мене 277 думи; 94 намѣрихъ публикувани и у Ш., а останалитѣ 19 се срѣщатъ само у него. За да се знае, кои думи се срѣщатъ и у Ш., азъ съмъ турялъ до тѣхъ въ рѣчничето въ скоби Ш. Ако и тълкуваньето на думата е негово, тоя знакъ стои слѣдъ тълкуваньето. Думи, които се срѣщатъ само у Ш. съмъ отбѣлѣзалъ съсъ *сШ*. Азъ се опитахъ да дамъ етимологията речи на всички 390 д.; до колко сполучливо, остая вѣщиятъ критикъ да се произнесе. Не ми се поддадоха само 32 думи. Като резултатъ на

---

[1]) На стр. 30 четемъ: „азъ привеждамъ тукъ въ азбученъ редъ не само 50-тѣ отдѣлни думи, а и всички други, които можахъ да извлекѫ изъ *разговоритѣ*“ (съ кого?)

моитѣ изслѣдвания се оказа, че 147 д. сѫ албански, 138 домашни съ условно значение, или пъкъ новообразувания, 30 гръцки, 26 турски, 7 румѫнски, 4 цигански, 4 италиянски и 2 испанско-еврейски.

Отъ сравненията, които мѫжахъ да направя между брациговския дюлгерски езикъ и другитѣ тайни български езици споредъ материялитѣ, обнародвани отъ Шишманова и Гѫбюва, намѣрихъ много малко сходство по между имъ: около 11 думи изглежда че сѫ заети между брациговския дюлгерски езикъ и останалитѣ тайни езици, приблизително други 30 д. сѫщо иматъ много общо, но тѣхъ като че всѣки таенъ езикъ е заелъ самостоятелно отъ първоначалния изворъ — чуждъ нѣкой езикъ, или самиятъ домашенъ говоръ. Азъ изобщо дохождамъ до заключение, че речи всички български тайни езици сѫ се образували самостоятелно и че сравнително малко сѫ заимали единъ отъ други. Въ туй отношение стои разбира се най-горѣ брациговскиятъ дюлгерски езикъ. Мнѣнието на Шишманова по този въпросъ не ми е ясно: така на стр. 46 (ор. с.) той казва: „Отъ шестьтѣ тайни езика, които разгледахъ, прилѣпскиятъ папуджийски, дебърскиятъ и крушевскиятъ таенъ дюлгерски езикъ, прѣдставляватъ най-голѣми сходства въ рѣчника, и изглежда да образуватъ една група“, а 13 реда по-долу четемъ: „Общи думи въ *всички* 4 тайни езика въ прѣдставенитѣ тукъ материяли нѣма. По-общи сѫ само названията на циганитѣ *дрен, дренове,* циг. *манука* и назв. на паритѣ *пилафки, пилавки* въ Прил., Деб. и Брац. тайни езици. По-разпространени сѫ и думитѣ *орденка* и *посен*“.

Брациговскиятъ дюлгерски езикъ, който отъ самото население се нарича мещровски, до колкото можахъ да разпитамъ, освѣнъ между зидаритѣ въ Брацигово, се говорилъ и въ Пещера и с. Козарско; кѫсото врѣме обаче, съ което разполагахъ, не ми позволяваше да провѣря на самитѣ мѣста туй нѣщо.

Понеже брациговскиятъ дюлгерски езикъ е станалъ извѣстенъ въ нó-главнитѣ си изрази речи на цѣло Брацигово, у младитѣ дюлгери се е появилъ стремежъ да стъкмяватъ нови думи покрай познатитѣ стари. Такива думи отъ втори слой ми съобщиха че били: *караглáрец* слънце, покрай по-старото *раíко, прихт* попъ, покрай по-старото *джаíко, фитогрáф* мисирка. Повече такива думи неможаха да ми съобщѫтъ.

За откриванье на албанскитѣ елементи въ брациговския дюлгерски езикъ си послужихъ съ рѣчника на *G. Meyer,* Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache. Strassburg, K. J. Trübner.

1891, който и цитувамъ на всѫдѣ. Нѣкоя и друга дума, които не можахъ да намѣря нито у Майера, нито другѫдѣ, ми изтълкува г. П. Чилевъ, учитель въ Софийската мѫжка гимназия, добъръ познавачъ на албанския езикъ, комуто тукъ изказвамъ своята дълбока благодарность.

акатý нар., тукъ. — Алб. *kətjé* тукъ. Mey. Et. Wb. 1. Въ брациговския дюлгерски езикъ често виждаме, че се прибавя частицата *а* къмъ албански думи. Вж. по-долу *акьý, ангóрдам, ангрéвам са.*

акьý, акьýшти мѣст., въпросниятъ, за когото става дума. У Ш. съ значение на „тоя". Алб. *kü* тоя. Mey. Et. Wb. 1.

аламáнин с. м., турчинъ, сѫщо и Иречекъ (П. Сп., Archiv и пр.) *аламанчо,* старата дума за нѣмцитѣ. Mikl. Lexicon 3, аламанинъ ἀλαμανός. Mikl., T. El. 245.; Grimm Wb. I, 218. Тихонр. Пам. отреч. русск. литер. т. II 440: *алáманин орель ѥ.* (Изъ сръбски рѫкоп. отъ XV в.). Така и до XVII. вѣкъ у българитѣ: „Та отиде Еень на воиске на Будимь, та се би сась Аламанци този лѣто, а тоин нема що да стори на Аламанци, и пр." (Български лѣтописенъ разсказъ отъ края на XVII вѣкъ отъ М. Дриновъ. П. Сп. 1882. кн. III. стр. 10). Алб. *al'aman* нѣмецъ, отъ турски *alaman,* id. Mey. Et. Wb. 8. Защо и кога е измѣнила думата значението си, не ми е извѣстно. Чини ми се, че въ това значение тя не се употрѣбя само въ брациговския таенъ езикъ. Вече Вук обяснява *аламан* съ *zingarus* (као аламани поједоше, т. е. жедно). Микл. Et. Wb. 2 мисли *куманинъ.* У насъ на нѣкои мѣста се казва *аламанин* на човѣкъ, който има *турски* характеръ. Дюв. 237. съвсѣмъ фалшиво обяснява „аламанка девойка" (Милад. 32) отъ тур. *el-āman,* quartier, grâce, pardon, sûreté. „Взятое вмѣстѣ съ его приложеніемъ дѣвойка, означаетъ — милосердная дѣвушка". (Ш.)

аламáнка с. ж., була, кадъна. Вж. *аламáнин.*

аламáнско кърче с. ср., кадѣнче. Вж. *кърче.*

ангóрдам гл., умирамъ. Алб. *ngorϑ,* вкоченясвамъ се, издъхвамъ, умирамъ. Mey. Et. Wb. 306.

ангрéвам са гл., ставамъ, дигамъ се. Алб. *ngrē* вдигамъ, изправямъ и пр. Mey. Et. Wb. 306. (Ш.) Въ дюлгерския езикъ на Гѫб. *грéвам* = ставамъ. Сбм. XVI, 846.

ахтáльа с. м., господь. Прилича на циганска, но у Микл. не я намѣрихъ.

бабайт прил., голѣмъ. Турск. *бабá-іиüт* юнакъ. *Бабаит мештра* уста башия. (Ш).

бабайтата тúра с. ж., конакъ, управление. Гр. ϑύρα врата, порта. Срв. „Високата Порта".

бабайтин с. м., голѣмецъ.

бáбка с. ж., джамия. Въ Пазарджишко „бабка" се нарича цвѣтето кокиче (Galanthus nivalis); съ това значение думата не намираме нито въ рѣчника на Дювернуа, нито въ рѣчника на Герова. Джамията е наречена тъй споредъ бѣлата боя и формата на растението.

бади́та с. ж., надница. Отъ алб. *mbε+ditε; mbε* прѣдл. на, *ditε* день. Mey. Et. Wb. 68, 265.

бакаре́ла с. ж., подаръкъ. Прилича на циганска. У Микл. не се срѣща.

ба́ля с. ж., каль. Алб. *bal'tε* каль. Mey. Et. Wb. 25. Иречекъ блато. (Ш.) Едва ли тукъ може да се отнесе *бла́га* = каль въ дюлгерския езикъ на Гжб. Сбм. XVI, 845.

ба́ра с. ж., сѣно. Алб. *bar* трѣва, сѣно, билье. Mey. Et. Wb. 26.

ба́рба с. м., хаджия. Итал. *barba* вуйчо, отъ дѣто и въ алб. *barbεa* съ значение на „вуйчо" и като прозвище на по-стари хора. Mey. Et. Wb. 26. Въ просяшкия езикъ у Гжб. *ба́рба* = брада. Сбм. XVI, 868.

бачваі́на с. ж., цѣлувка. Итал. *bacio, baciare, baciamento* цѣлувка. И въ обикн. говоръ *бакам, бацвам* = цѣлувамъ. Геровъ 22.

бе́лите уджа́ци с. ж. мн. ч., конакъ, управление, сѫдилище. — Тур. *оджа́к,* огнище, коминъ, фамилия, кѫща, династия. Срв. срб. *ѐджāк* дворецъ, палатъ. Mikl. Tü. El.

бе́лчо с. ср., снѣгъ. Етимологията е ясна. И въ дюлгерския ез. на Гжб. *бе́лче* = снѣгъ, *бе́лица* = въшка, въ прилѣпския папуджиски ез. и въ крушевския дюлгерски *бе́ла* = ракия, а освѣнъ това въ прилѣпския *бе́лиот* — арапинъ, въ стевастарския таенъ езикъ *белі́га* = яйце, въ драндарския езикъ у Гжб. *бело́* = яйце, *бе́льчу* = арапинъ. Сбм. XII_2. 34, 40, 42; XVI, 845, 861. — Срв. въ словенския „плинтовски" ез. *белец* снѣгъ, въ чешката „хантирка" *bělá* бѣло брашно, но *bělka* млѣко, *bělky* свѣтлина, *bělo* день, *na bělo* при лунна свѣтлина, най-послѣ *bělak* сирене и мѣсечина; въ рускитѣ тайни езици *бѣлюсь* снѣгъ, *бѣлу́га* бѣла рѣпа. Ягичъ, op. c. 28, 38, 68.

бербá́т прил., лошъ. Перс. *bérbad* развbooленъ, разрушенъ, загубенъ. Mi. Tür. El.

бе́са с. ж., въ клетвата „бе́са та бес". Алб. *bésε* вѣра, договоръ, примирие и пр. Mey. Et. Wb. 33. Albanes. Stud. 97. (с Ш.)

бе́чка с. ж., овца, новообр. Сближ. съ *бейка* невъзможно. Подирната дума е заета вѣроятно отъ алб. *beikε*, тоски *bel'kε* отъ сл. бѣлъ. Ср. сръбск. *ирвеника* червена коза. Mey. Et. Wb. 31. (Ш.).

бе́чкар с. м., овчарь.

бикови́т прил., якъ. Отъ бикъ, познатъ по своята якость.

бир с. м., синъ. Алб. *bir* синъ. Mey. Et. Wb. 37.

би́та с. ж., вилица. На мѣсто вита?

благ с. м., захарь. Срв. *благі́а* медъ, захарь въ езика на македонскитѣ стивастари, *благж̀* ябълка, *благж̀та* = хлава, въ драндарския езикъ у Гжб. *блжгж̀тж* = халва, медъ, петмезъ и др. сладки нѣща, *блжгжта́нку* = халваджия. Сбм. XII_2, 42; XV, 54; XVI, 861, 862. И въ рускитѣ тайни езици *сластимъ* = захарь. Ягичъ, op. c. 76.

бланчо́сам гл., дѣламъ. Срв. рум. *blană* тънка дъска.

бльо́на гл., храня. Срв. алб. *bl'εndzε*, стомахъ, коремъ. Mey. Et. Wb. 39.

бре́ке с. м. мн. ч., потури. — Алб. *brekε* панталони, отъ лат. *braca* Mey. Et. Wb. 46. Срв. втората часть отъ бълг. *беневреци,* сръб. *беневреке, беневраке, бенебреке,* рум. *bernevecĭ* и алб. *brεndevεk.* Първата часть отъ думата е тъмна.

бре́нду нар., вжтрѣ. Алб. *brɛnda, mbrɛnda* вжтрѣ, може би отъ лат. *perintus*. Mey. Et. Wb. 47.

брич, бричáіку с. м., хлѣбъ. Алб.? Ср. *mbruj, mbrüń* мѣся, *brum, mbrum, brumɛ* тесто за хлѣбъ. Mey. Et. Wb. 49. (Ш.). Въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица (Неврокопско) *бри́нго* = хлѣбъ. Сбм. XII_2. 40.

бруши́нско бу́кало с. ср., гайда. Ново образов. отъ бру́кам. (с Ш.).

бръз с. м., циганинъ.

брѣнза с. ж., сирене. Рум. *brînză*.

бу́ркач с. м., мжжъ. Алб. *bur̄, bur̄ɛ* мжжъ, сжпругъ. Mey. Et. Wb. 55.

буфе́ла с. м., чорбаджия. Иречекъ сближава съ итал. *buffone* гр. μπουβοῦνος. Възможно е отъ итал. *buffare* надувамъ (*buffo* силенъ вѣтъръ), *буфе́ла* = надутъ човѣкъ. (Ш.). Азъ мисля, че думата е най-близка на рум. *buflea*, име, което се дава на човѣкъ, който е много голѣмъ. Damé, F. Nouveau dictionnaire roumain-français 163. Въ Дюлгерския езикъ на Гжб. *буф* господарь. Сбм. XVI, 846.

буфели́ца с. ж., чорбаджийка. Вж. *буфе́ла*.

бѣрам гл., работя. *Не го бѣра пу́на* не го бива. *Набѣрах го* направихъ го. *Шчо бърахте* какво работихте? *Какво да бъраме* какво да правимъ. *Бърънска лазарница* хубаво работно врѣме. Алб. *baj* гег., bɛn тоск., *boj* Дебъръ, *bun* сиц. правя, работя; bɛrɛ дѣло, работа. Mey. Et. Wb. 23. Alb. Stud. 61.

бѣрам рупи́цко гл., пазарявамъ. Относително втората дума срв. перс. *rupie* единъ видъ златна монета, бълг. *рубия,* рум. *rubie,* гръц. ῥοῦπι, ῥουπιές. Mikl. Türk. El.

бѣрго нар., скоро. Македонска дума.

бѣрлив прил., лудъ, глупавъ. Срв. *бръмнж* бѣснѣя, лудувамъ. Геровъ, Рѣчникъ 78.

ваі с. м., масло. Алб. *val', vaj,* гег. *voj* масло. Mey. Et. Wb. 462.

варголе́сто с. ср., яйце, диня. *Въргалямъ* търкалямъ, *вжргулесто* нѣщо обло (Ш.). Въ Ахъръ-Челебийско *извиргулили* = изоблили. Сбм. I, 141.

варнова́чко с. ср., заходъ. Отъ алб. vrānɛ, vránɛtɛ гег. тъменъ? Алб. дума е старъ заемъ отъ старслав. *вранъ*. Mey. Et. Wb. 478.

ве́кот нар., много. У Шишманова *векут* доста. Общомакедонски *векот* много. Вѣкъ.

ве́там са гл., отивамъ; *ве́таі са* иди. Алб. *véte,* гег. *vetem* вървя, пжтувамъ. Mey. Et. Wb. 468, Alb. St. 96. Иреч. Пер. Спис., Arch. и пр. (Ш.). Макед. бълг. *витосаі се* махни се.

вко́пам гл., хващамъ. Обикн. д. И въ крушевския таенъ дюлгерски езикъ *до́копаі* = хвани. Сбм. XII_2. 40. Стои въ свръзка съ обикновената българска *откопчи се* = отърва се, *скопчено* = заловено.

во́глью нар., дребно. Алб. *vógel'ɛ* малъкъ, младъ. Mey. Et. Wb. 477.

во́зат са гл., coire. Срв. народното изречение „гръцки *кола*" coitum.

вре́ща с. ж., чувалъ. Обикновена д., макед. *вреќя*, изт.-бълг. *врѣтище*.

ву́лджа гл., бия. Шишмановъ сравнява думата съ алб. *vul'ós* удрямъ печатъ, отъ новогр. βοῦλλα, βουλλώνω. Азъ мисля, че думата е по-близка до циганската *vul, bul* задникъ, podex. Mi. Zig. VIII. 95.

ву́рам гл., слагамъ, застрѣлямъ. Срв. тур. *vourouchmaq* бия се. удрямъ се. Bianchi et Kieffer, Dictionnaire turc-français, t. II. p. 1178.

вче́пкувам гл., пазарявамъ; *дж вчепкжме* да пазаримъ. Обикн. д. (сШ.). Въ езика на стивастаритѣ *фче́пквам* хващамъ. Сбм. XV, 58.

връгу́лям гл., бия. Отъ *вргалямъ?* Въ дюлгерския ез. на Гжб. *вѝрклеш, вржкеш, вжртлес* = родех. Сбм. XVI, 846.

вързеле́шка с. ж., воденица. Думата е ясна. Въ драндарския езикъ у Гжб. *вжртили́гувж* = воденица. Сбм. XVI, 862.

вънтокѣшник са пре́та на вжтрѣ отива зданието, не върви право сградата. Каква е връзката съ обикн. д. *въртокжщникъ* стопанинъ, не мога да отгатна!

га́бер с. ж., годеница. Срв. гръцки γαμπρός младоженекъ, сжпругъ, зетъ. Въ стивастарския съсловенъ таенъ езикъ *га́бер* = зеть. Сбм. XII$_2$. 43.

гада́ля нар., полека. Споредъ г. Чилева сжщата дума съ това значение сжществува и въ албанския езикъ. Да ли нѣма нѣщо общо съ нгр. *αγάλια*? У Меу. не я намираме.

ги́вич с. м., зеть. Срв. тур. *гювеги* годеникъ, зеть. Тилковъ, Турско-бълг. рѣчникъ, 454.

глу́(в)а с. ж., пушка. Иречекъ (Пжтувания 441) отъждествява думата съ *глуха*, което споредъ мене нѣма смисълъ. Правъ е Шишмановъ, като мисли думата за албанска, само че трѣба да я произвеждаме не отъ *guvε*, а отъ *gl'ofkε* куфина, дупка. Въ това мнѣние ни укрѣпява и слѣдната дума *глуф* коминъ. Меу. Et. Wb. 126 произвожда алб. *gl'ofkε* отъ бълг. *глобъ*.

глу́ф с. м., коминъ. Вж. прѣдната дума.

глу́фец с. м., мишка. Обикновена дума, у македон. плъхъ. Вж. у Герова, Рѣчникъ 223 *глушець* мишка.

гльупа́лка с. ж., гозба. Срв. алб. *g'elε* отъ срб. *јело* ястие, и *l'up* гълтамъ лакомо. Меу. Et. Wb. 138, 233. Въ езика на дебърскитѣ зидари *хльо́пало, шло́пање* = ястье. Ш. я мисли за звукоподражателна дума. Сбм. XII$_2$. 39. Срв. и обикновената българска *лопамъ*, (излопамъ, олопамъ) ямъ, изямъ. Въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица (Неврокопско) *льо́пьа* = ямъ. ib. 40. Въ езика на прилѣпскитѣ шивачи *кло́парник* = хлѣбъ, въ дюлгерския езикъ на Гжб. *кльо́пам* = ямъ, *кльо́парник* = хлѣбъ, *кльо́пачки* = уста и *гъу́фтам* = ямъ. Сбм. XVI, 846, 850.

гне́тач с. ж., зеть. — Отъ *гнетж*. Въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *гне́там* = ямъ. Сбм. XII$_2$. 34.

гну́сен прил., лошъ.

го́е с. ж., уста. Алб. *gol'ε, gojε*. Méy. Et. Wb. 126.

гра́пша гл., пиша. Гр. γράφω, γράψω. (Ш.). Да ли не е отъ сжщия произходъ и *дра́пам* чета въ дюлгерския езикъ на Гжб.? Сбм. XVI, 847.

грапша́лка с. ж., моливъ.

грапшиша́р с. м., писарь.

грип с. м., дѣдо, сиромахъ. Срв. гръц. γρυπός свитъ, наведенъ, нагърбенъ.

гу́гуль с. м., цигара; *зава́лькам гу́гуль* завивавамъ цигара. Срв. алб. *gugul'is* пия. Срв. обикн. „пия тютюнъ“. (Ш.). Думата може да бжде произвеждана и отъ алб. *gógεl'ε* въ изречението *makarundε gógεl'ε* дѣто означава дебели и кжси макарони. Меу. Alb. St. VII, 78.

гулема́н, го́лчо с. м., вино. Шишмановъ пише *гольума́н, го́лъчу.* Иречекъ (Archiv VIII. 101) обяснява наименуванието съ туй, че човѣкъ отъ много пиенье най-послѣ оголява, осиромашява, остава безъ срѣдства. Срв. поговорката „вино, вино голо, ти си ми продало воло". И въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица (Неврокопско) *го́лчо* = вино. Сбм XII_2. 40.

гу́рач с. м., камъкъ. У Шишманова *гуреч.* Алб. *gur* камъкъ, скала, *guritške* камъче. Mey. Et. Wb. 135. Иречекъ. Не принадлежжтъ тукъ *гу́ралки* = нозѣ, *гу́рам* = ида, вървж, отивамъ, *гу́рачка* = нога, *гуро́ін, гуро́інка* = кракъ въ дюлгерския езикъ на Гжб. Сбм. XVI. 846.

гьо́ско с. ср., куче.? (Ш.). Срв. въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *къе́нтоско* кучешко, отъ алб. *k'en, k'eн* куче, рум. *căne, căine.* Mey. Et. Wb. 222. И въ тайния дюлгерски говоръ на с. Ковачевица *ке́нче* = куче, у стивастаритѣ *куна́н* = куче и турчинъ Сбм. XII_2. 35, 40, 44.

гъу́лмата му ва́рих плача. За първата дума срв. тур. *гюлме́к* смѣя се; втората, па и самото съчетание не ми е ясно. Тя се срѣща и съ други думи, така: *калиша́та ва́ре* — пѣя (*калишата* — пѣсень). Алб. *varés* сърдя, досаждамъ, отъ гр. βαρῶ. Mey. Et. Wb. 463. Срв. сжщо и бълг. д. *варя́камъ* плача, Геровъ, Рѣчникъ 109.

гъу́сма с. ж., половина, сѣнка. Алб. *g'ümes* половина, *g'ümese* половина; отъ послѣдната форма е произлѣзла и *g'üzme* съ сжщото значение. *g'ümes* е произлѣзла отъ гр. ἥμισυς. Mey. Et. Wb. 143.

да́ла с. ж., млѣко. Алб. *δalε, δal* кисело млѣко. Mey. Et. Wb. 83.

да́сма с. ж., сватба. Алб. *darsme, darsem, dasme* сватба. Mey. Et. Wb. 62. (Ш).

дгьо́вам гл., зная. У Шишманова *дугьо́вам* помня. Срв. алб. *dig'óń, deg'óń*, гег. и *ndeg'ój, neg'ój* слушамъ, отъ лат. *intelligere.* Mey. Et. Wb. 66, Al. St. 13, ако и значението да не е съвсѣмъ сжщото.

джа́іко с. м., попъ. Алб. *dźakue-oni* свещеникъ, отъ срб. *дјакон, diaconus* Mey. Et. Wb. 80. Jagić 27: срв. сръбс. *дајко* чичо, название на по-стари хора, сжщо и *дајца.* Mikl. Türk. Elem. I. 44. (Ш.). И въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица *джа́іко* = попъ, свещеникъ. Сбм. XII_2. 40.

джви́лья гл., пуша (тютюнъ) и пия (вино). У Шишманова *жвили, жули* пие. Употрѣбя се и инакъ. Жуля.

джукольо́сам гл., крадж. Срв. циг. *джукланипе* „Schurkerei" Mikl. Zig. VII, 209.

джуна́нска с. ж., баница.

джу́ра с. ж., vulva. Срв. алб. *dźurdék* бракъ. Mey. Et. Wb. 82. Сръб. *цура* момиче.

джура́іка с. ж., vulva, публична жена. Вж. джура. Чеш. čurati пикая; въ обикнов. говоръ „*пикла*" за жена изобщо.

джу́с(т)ра гл., ударя, бия. У Шишманова *джу́стри* бие. Той прѣдполага, че е звукоподражание. — Срв. алб. *dźore, tšore* тояга, боздуганъ.

дзи́рка с. ж., прозорецъ; **дзи́рко** с. ср. око. Срв. въ гатанката за яйцето „нигде *дзирка* ни *прозирка.* Отъ *зря.* Срв. сръбск. *ге́гавачки зра́кавица.* Вук. (Ш.). Въ тайния съсловенъ езикъ на стивастаритѣ *зжрцала́* = очи, въ просяшкия езикъ у Гжб. *здра́кала* = очи, *здра́кам* = гледамъ,

виждамъ. Сбм. XII_2. 43; XVI, 869. У Герова рѣчникъ *дзирка* = пролука, *дзиркамь* = гледамъ. Въ Т.-Пазарджикъ *дзъркали* = очи.

дѝia гл., помня, знамъ. Алб. *di* знамъ, *diɛ* мѫдрость, учение. Mey. Et. Wb. 66. (с Ш.). Въ езика на дебърскитѣ зидари *дѝвам* = давамъ, въ дюлгерския езикъ на Гжб. *дѝвам* = зная. Сбм. XII_2, 37, XVI, 846.

до́вличи са гл. пов. накл., ела. У Шишманова *влѐчи (са)* иде (влѣче се) „*Шулениита панѝваіте, буфѐлата сж влѐчи*". Срв. въ съсловния таенъ езикъ на стивастаритѣ *допильа́вам* = дохождамъ. Сбм. XII_2. 43.

долгоро́чко с. м., свиня. (Ш.). Въ тайния езикъ на прилѣпскитѣ просяци *ро́чко* конь. Сбм. XII_2. 50. Въ езика на сръбскитѣ просяци (Вук) *ра́шков* = конь и *рашковица* = кобила. Вж. Ягичъ, ор. с. 24, комуто думата е сжщо тъй неясна.

до́ра с. ж., ржка. Алб. *dorɛ* ржка. Mey. Et. Wb. 72. (Ш.).

дра́са с. ж., дъска. У Ш. *дра́ста*. Алб. гег. *dɛ̈rasɛ*, *drásɛ* дъска, маса, отъ итал. *terrazza*. Mey. Et. Wb. 66. И въ езика на дебърскитѣ зидари *драсо́винки* дъсчици, а на крушевскитѣ *дра́ска;* въ дюлгерския езикъ на Гжб. *драсо́їнка* = дъска. Сбм. XII_2, 37, 40, 47, XVI, 847.

дра́шта гл., бѣгамъ; *му го дра́снѣ* побѣгна (аор.) Гръц. *διδράσκω*, *δράσομαι* бѣгамъ, *δρασμός* бѣгание. Срв. у Герова *дращж възъ планинжтж* вървж, качвамъ се полека лека. Сжщо тъй въ обикновения говоръ: „кждѣ драсна?" = кждѣ отиде; „взе *дракить*" = забѣгна.

дре́бна с. ж., леща.

дре́бнаджия с. м., дограмаджия.

дрен с. м., циганинъ. Отъ дрѣнъ? Въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *дре́нов*, въ езика на либяховскитѣ стивастари *дрьан*. „Защото циганитѣ като дрѣнътъ, който и зимѣ цъвти, не се боjжтъ отъ студа и ходжтъ голи и по хладъ". (Сараф.) Възможно е обаче да е народна етимология. Срв. въ тайния езикъ на босненскитѣ Осаћани *трем* човѣкъ, *тремка* жена, *тремче* дѣте, отъ алб. *trim* храбъръ, младъ човѣкъ (Jagić, Geheimspr.). (Ш.). И въ драндарския езикъ у Гжб. *дрьа́н*, мн. ч. *дрене́* = циганинъ (защото билъ изпеченъ, отъ студъ и пекъ, като *дрѣна*). Сбм. XVI, 862.

дрена́чки с. мн. ч., дърва. У Шишманова *дренова́чки*. И въ стивастарския таенъ езикъ *дру́на*, *-и* дърво, -а; въ дръндарския у Гжб. *дру́ну*, *-и* = дърва. Сбм. XV, 54; XVI, 862.

дре́нка с. ж., циганка. (с Ш.).

дренова́та с. ж., торба. Постоянна принадлежность на циганина (дрен).

дрено́ви с. мн. ч., орѣхи. Вж. *дрен*. И въ тайния езикъ на стивастаритѣ *дрьан* = орѣхъ и циганинъ. Сбм. XV, 54.

дри́хта с. ж., жито; **дѣлга дри́хта** ръжь. Алб. *driϑɛ* жито. Mey. Et. Wb. 74. (Ш.).

ду́ан с. м., тютюн. — Обикн. дума. И алб. *duhán* отъ тур. *duχan* сжщ. И въ словенския „плинтовски" ез. *духан*. Ягичъ, ор. с. 27.

ду́е му г. безлич., страхъ го е. Обикнов. „издува го" бои се.

ду́льбен с., болесть? (с Ш.).

души́ка са гл. аор. 3 л. ед. ч., сѣти се. Ср. алб. *šikóń*, *šɛkóń*, *šukóń* изглеждамъ, внимавамъ, забѣлѣзвамъ. Mey. Et. Wb. 405. И въ обикновения говоръ *дошикамъ се* сѣщамъ се. Геровъ.

дѣлъг с. м., пѫть. Вж. *дългата.* Срв. гатанката за пѫть „колкото сѫмъ *длъгъ,* да съмъ правъ" и т. н.

дѣлгата бѣгай. И въ обикновения говоръ *надавамъ длъгѫ-тѫ* побѣгвамъ. Геровъ, Рѣчникъ 296. Въ Т. Пазарджикъ *фани дългия* (трѣба да се разбира пѫть) бѣгай.

діа́ленце, діа́ле с. ср., дѣте. У Шишманова *гелинйшта* дѣца. Алб. *djál'ɛ* дѣте. Mey. Et. Wb. 60. И въ тайния дюлгерски езикъ на с. Кавачевица *гьа́ле* = дѣте. Сбм. XII_2. 40. Въ дюлгерския езикъ на Гѫб. *гьал, гьа́лофче* = дѣте. Сбм. XVI. 846.

дьа́хта с., сирене. Алб. *djaϑɛ* сирене; у Пулѣвски *djaxm.* Mey. Et. Wb. 69.

е́лпа с. ж., ячемикъ. Алб. *el'p-bi* сѫщ. Срв. гр. ἄλφι, ἄλφιτον ячемикъ. Mey. Et. Wb. 94.

жа́р с. м., огънь.

же́лка с. ж., фурна. Отъ вѫтрѣшната форма на фурната (Ш.) Инакъ *желка* — костенурка, жълва.

за́чури гл., повел. накл., запали. Отъ алб. *tšel',* запалямъ? Mey. Et. Wb. 446.

игру́вам гл., ямъ. У Шишмановъ *гру́е* яде. Срав. алб. *grüksi* лакомия, Gefrässigkeit, *grüks, grik* гърло. Mey. Et. Wb. 133. Вж. и по-долу *кърка* яде, навѣрно отъ стбъл. *кръкъ.* Или може би отъ рум. *gurâ* уста?

извле́ка гл., изгрѣя.

изво́за гл., coire. Вж. *во́зат* са.

извѣ́нта гл., coire. Срв. циг. *vando,* testiculus. Mikl. Zig. VIII. 91.

излю́вам гл., перѫ. Срв. алб. *l'aй* перѫ, кѫпя, отъ лат. *lavare;* рум. *lá, lăuá.* Mey. Et. Wb. 237.

и́лето с. ср., илиндень.

и́пи са гл., повел. накл., качи се. Срв. гр. ἱππεύω яздя на конь.

испе́ки са гл. аор., изпече се.

іа́ва с. ж., недѣля; **4 іави** мѣсецъ. Алб. *jávɛ* седмица, отъ лат. hebdomas. Mey. Et. Wb. 162.

іе́ртето с. ср., testiculus? Въ дюлгерския езикъ на гѫб. *іе́рле* съ сѫщото значение. Сбм. XVI. 848.

іу́птин с. м., циганинъ. Въ бълг. говори *егюптинъ, гюптинъ* съ сѫщото значение.

іурда́на с. ж., вода. Отъ рѣката Йорданъ. И въ тайния езикъ на стиварситѣ *урда́на* вода. Мсб. XII_2. 45. Отъ Йордана Шишмановъ тълкува и *о́рденка* ракия въ езика на прилѣпскитѣ папуджии. Той прѣдполага че и *ордуй* вино въ вранския мутафч. езикъ е по́-скоро отъ Йордана, отколкото отъ алб. *uroig,* пия наздравица, както мисли Ягичъ (ор. с.), съ чието мнѣние съмъ напълно съгласенъ. Сбм. XII_2. 35. Въ говора на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *Тунджа* (притокъ на Марица) = вода ib. 39,41. Послѣдниятъ примѣръ подтвърдява горнята догадка.

какава́н с. м., циганинъ.

каль с. м., конь. Алб. *kāl' kāl'ɛ* конь, отъ лат. *caballus,* рум. *cal.* Mey. Et. Wb. 170. Alb. Stud. 15. И въ езика на босненскитѣ Осаћани *калац.* (Миличевић). (Ш.). *каль* = конь и въ тайния дюлгерски говоръ на с. Кавачевица. Сбм. XII_2. 40. Въ дюлгерския езикъ на Гѫб. *ка́льуче* — куче. Сбм. XVI. 849.

каламисам гл., бъхтя, бия. Срв. нгр. *καλάμι* тръсть, пржчка, *καλαμία* ударъ съ тръсть.

калишата с. ж., пѣсень. (Ш.). Отъ нгр. *καλῶ* викамъ, каня?

калишата варе пѣя. За втората дума срв. *гъулмата му варих.*

канделница с. м., сждия. Отъ *кандовам* четж? Въ тайния езикъ на стивастаритѣ *кандилка* пияница. Сбм. XV, 55.

кандовам гл., четж. Отъ рум. *cânta* пѣя?

капзам гл., копая. Ср. тур. *khavz* вдълбяванье, вдълбочаванье, потопяванье въ нѣщо. Bi. Dic. I, 791.

караглярец с. м., слънце. Новобразуванье. Интересно е образуваньето на тая дума. По старото название на слънцето е *райко*. Въ Брацигово се намиралъ обаче нѣкой си Райко отъ с. Карагларе, та и слънцето нарекли *караглярец.*

каркелья с. ж., варь. Алб. *kəl'k'ere,* скут. *kəl'tšér,* сжщо *kərk'el'e* (Пулъ. *kak'él'*) варь; отъ лат. *calcaria* отъ *calx*. Mey. Et. Wb. 186.

каркелджийа прилг., лѣнивъ, айнаджия. Отъ *каркеля?* Работницитѣ, които бъркатъ варь, сж познати по своята лѣность.

карковам гл., искамъ. Срв. алб. *kərkón* търся, идентично съ итал. *cerkare,* фр. *chercher,* които сега се произвождатъ отъ лат. *circare*. Mey. Et. Wb. 188.

кас(т)ра гл., псувамъ. Обикн. *кастря* мъмря нѣкого, карамъ се, отъ рум. *castra.*

катра с. ж., муле. Тур. *катъръ*. (с Ш.).

кафта са гл., сасаге.

каша с. ж., плѣва. Алб. *kaštε* слама, плѣва. Mey. Et. Wb. 181.

квачка с. ж., хиляда.

кечка с. ж., коза. Алб. *kets, kats,* гег. *ketš* сжщо. Тур. *кечъ*. Mey. Et. Wb. 185. (с. Ш.). И въ просяшкия езикъ у Гжб. *кечоманка* = коза, *кечоманче* = яре. Сбм. XVI, 869.

кеша са гл., смѣя се. Алб. *k'eš* смѣя се, подигравамъ. Mey. Et. Wb. 224.

кисилина с. ж., оцетъ. Въ езика на рускитѣ офени *кислякъ* = лимонъ. Jagić, Geh. spr. 72. Въ дюлгерский езикъ па Гжб. *кисел* = кефъ, *кислосам се, кисльам се* = сърдя се. Сбм. XVI. 849. Обикновена дума въ Костурско и изобщо въ Македония.

кльукач с. м., часовникъ (Ш.) — Звукоподражание. У Герова *клюкамъ* = тропамъ, чукамъ. Въ езика на дебърскитѣ зидари *чукало* = часовникъ и часъ, у крушевскитѣ *чукаленко* = часовникъ, въ дюлг. ез. на Гжб. *чукач* сжщ. Сбм. XII_2. 39, 41; XVI. 859.

кока с. ж., глава. (Ш.) Алб. kokε глава, тилъ. Mey. Et. Wb. 165. Срв. и Иречекъ, Archiv VIII, 101.

коловати с. мн. ч., грошове. — Коло, колело, търкалести. (с Ш.). Срв. въ езика на рускитѣ Празоли *круглякъ* рубла отъ *круглый*. Ягичъ, ор. с. 71.

кос с. м., циганинъ. Нареченъ тъй по черната боя на Turdus merula. Срв. въ чешката „хантирка" *černíci* цигани. Ягичъ, ор. с. 38.

кремша с. ж., тъмница. Срв. гр. *κρέμασις, κρέμασμα* привързванье, окачанье (желѣза, окови?).

крив с. м., кръсть. Наречанъ тъй поради неговата форма.

крѝва с. ж., черква (Ш.) Отъ *крив* (кръстъ). Подирната дума понеже не е била извѣстна на Ягича, той тълкува „крива “отъ кривата стрѣха или кула, кубе. Geh. Spr. 27. Тъй и Шишмановъ.

крѝпа с. ж., соль. Алб. *kripɛ*, гег. *krüpɛ* соль. Mey. Et. Wb. 206.

кумба́ра с. м., кумъ. И алб. *kumbare* отъ гр. *κουμπάρος* = ит. *compáre* кумъ. Mey. Et. Wb. 214.

кумнико́лько с. м., вълкъ. Отъ *кум* + *николько?* Срв. въ приказкитѣ „кумче вълче“.

ку́шка с. ж., шапка. Срв. рум. *kuşma* калпакъ.

кѣбли гл. 3 л. ед. ч., яде. (с. Ш.). Срв. въ драндарския езикъ у Гжб. *кжлва́ч* = ястие. Сбм. XVI. 863; *кж̀лвж* = ямъ. Сбм. XII_2. 44.

кѣлкам гл., крия; *скълкам* скрия.

кѣмба с. ж., кракъ. Алб. *kambɛ, kąmbɛ* гег., *kɛmbɛ* тос. Mey. Et. Wb. 172. Alb. St. 99. Иречекъ. (Ш.).

кѣмѝша с. ж., риза. Алб. *kɛmišɛ* риза, отъ лат. *camisia* = ит. *camicia*, рум. *cămeşă*. Думата я има и въ нгр. и славѣнскитѣ езици. Mey. Et. Wb. 187.

кѣркам гл., ямъ. Шишмановъ сравнява думата съ стбъл. **кръкъ** гърло. Вж. по-горѣ *игру́вам*.

кѣрче с. ср., момиче. Вѣроятно отъ гр. *κόρη*. Сжщо и цигански. Mi. Zig. III. 13 (Ш.) Въ драндарския езикъ у Гжб. *кж̀рче* = podex. Сбм. XVI. 863.

кѣсам гл., хапя. Обикновена дума.

кьа́фа с. ж., глава. *Не са пре́та мъниц у кьа́фата* нѣма умъ въ главата. *Без мъниц кьа́фти* неразбрани хора. Алб. *k'afɛ*, рум. *ceafă* задна часть на главата. Произвеждането на алб. д. отъ турск. *кафа́* не е възможно споредъ Майера, Et. Wb. 219 поради началното *k'*. Срв. и Alb. Stud. 115. 76. (Ш.).

кьѐра с. ж., глава. Алб. *kɛre*, *kɛrɛ* Kopfgrind, кель отъ лат. *caries*. На присмѣхъ — келява глава. Mey. Et. Wb. 223. Alb. Stud. 63. (с. Ш.).

кьу́тьа гл., седж. — Обикн. д.

ла́дна с. ж., дукянъ, механа. Споменува се и у Иречека (Пжтувания, Archiv) и Ягича съ значение на кръчма, механа. Хладна е постояненъ епитетъ на механата въ народния говоръ. — Срв. въ чешката „хантирка“ *chladík* зимникъ, понеже е хладенъ; отъ тамъ *chladná* или и *studená* прѣдвѣрие, прустъ, въ противуположность на *teplá* стая (горещата). Ягичъ, ор. с. 38.

лазарѝца с. ж., година. (Ш.). Въ тайния езикъ на крушевскитѣ зидари *лаза́рница*, у стевастаритѣ *ла́зарица*, въ дюлгерския езикъ на Гжб. *лаза́рица*, въ просяшкия ез. у сжщия *ла́зарица*. Сбм. XII_2. 41; XV. 55; XVI. 851, 869. — Срв. и въ обикновения говоръ *лазарникъ* година.

лѝзач с. м., пияница. — Отъ *лижа*. Срв. въ обикновения говоръ дум. *смъркачъ* съ сжщото значение. Срв. и въ рус. *нализаться* опивамъ се.

лѝзга с. ж., вѣтъръ.

лѝпа с. ж., воля. Алб. *l'ip, l'ipɛń*, гег. *l'üp*, *l'üpij* изисквамъ, желая, прося. Mey. Et. Wb. 247. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *ли́па* = чума, която ще да е отъ другъ произходъ. Сбм. XVI. 851.

липа́ку нар., явно. Споредъ г. Чилева въ алб. *ле́пе* = гледай. У Mey. не намираме тази дума.

ли́по гл., махна. Срв. гр. λείπω отсѫтствувамъ; отъ аористната форма на този гр. глаголъ (ἔλειψα) е и нашето *липсамъ*, алб. *l'ipsem,* рум. *lipsésc,* съ сѫщото значение.
ли́пта гл., плача. (с. Ш.). Срв. гр. λυπῶ опечалямъ, наскърбявамъ. Въ обикн. говоръ *хлипамъ* плача съ гласъ.
ли́там гл., лъжа. (с. Ш.). Отъ алб. *l'utem* моля? Mey. Et. Wb. 251.
лита́рга с. ж., вѫже. Гр. λυτάρι връвь за воденье на нѣколко кучета заедно; и алб. *l'itár* връвь, вѫже. Mey. Et. Wb. 247.
льонга́рка с. ж., лъжица, лопата. Рум. *lingură* лъжица. Отъ сѫщия произходъ ще да сѫ и *лингур* манджа въ прилѣпския просяшки езикъ и *льа́нга* ястие, гостба въ дюлгерския езикъ на Гжб. Сбм. XII_2, 50; XVI. 852.
льо́чо с. м., пияница. Отъ *лоча?* Срв. *ли́зач* сѫщо, отъ лижа.
лву́вам гл., мажа?
льу́га с. ж., лопата. Алб. *l'ugε* лъжица. Стара заета дума отъ славѣнски, дѣто е запазена само въ умалителна форма: лъжица. Mey. Et. Wb. 250. Въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица *льу́га* = лъжица. Сбм. XII_2. 40.
льу́льачка с. ж., цвѣте. Алб. *l'ul'e* цвѣте, отъ лат. *lilium.* Mey. Et. Wb. 250. И макед.-рум. *lilitše* цвѣте. Weigand, Vlacho-Meglen. 48.
льу́пи гл. пов. накл., яжъ. Вж. *глюпалка.*
льу́спа с. м., сиромахъ.
льу́спарски прил., сиромашки. Въ обикновения говоръ *лу́спьавъій* богатъ. Геровъ, Рѣчникъ.
льу́спи с. мн. ч., пари. И въ обикновения говоръ *луспи* пари. Геровъ, Рѣчникъ.
льут с. м., лукъ. Въ тайния езикъ на стивастаритѣ *льутие* пиперъ, *льутѫ́та* пиперка. Сбм. XV. 55. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *льу́тица* = ракия. Сбм. XVI. 852.
льут ма е ядъ ме е. Лютя се, ядосвамъ се (с. Ш.).
льу́та с. ж., комка? Може би отъ алб. *l'uв, l'utem* моля, празнувамъ. Mey. Et. Wb. 251.
льу́ти с. мн. ч., чушки.
льу́хта с. ж., бой. Въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица *лу́штьа* = бия, у стивастаритѣ *льу́фта му са сѫбутите* хлопа му дъската. Сбм. XII_2. 40, XV. 55. Обикн. дума.
маджу́вам гл., глобѭ, наказвамъ. Ср. Межиіа, тлака безъ пари (Станимака). Та ми се чудьахѫ .... какъ меджиіа да сѫберѫт. Сбм. VII. 89. Хаск. Попът тропа на меджиіа. Славейковъ, Бълг. Притчи 91. Меажи́іе. Сбм. I. 27. Миджии. Сбм. III. 112. Тур. *меджи́.* (с. Ш.).
ма́зан с. м., сапунъ. Въ тайния съсловенъ езикъ на стивастаритѣ *мазни́е* = масло, зехтинъ, шарлаганъ. Сбм. XII_2. 44, XV. 55.
ма́зна с. ж., свѣщь.
мала́че с. ср., дрѣмка. Отъ неговата лѣность, заспалость?
мали́н с. м., селски кехая. Тъй се е наричалъ прѣди 30 години единъ брацигoвски кехая.
ману́ка с. ж., жена. Циг. *manuš* човѣкъ. Mi. Zig. VIII. 12. Хинд. *manukh.* Pott. Zig. II. 446 (Ш.). Въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *ма́нук,*

-ци турци, *мáнука* жена, *манýчинька* дѣца. Въ тайния говоръ на дебърскитѣ зидари *мáнук* чорбаджия, въ крушевския дюлгерски езикъ *мáнук* мѫжъ, *мáнука* жена, *мáнуче* дѣте; въ дюлгерския езикъ у Гѫб. *мáнук* господарь; въ просяшкия езикъ у сѫщия *мáнуфче* момиче. Сбм. XII$_2$. 35, 38, 41; XVI. 852, 869.

мáрам гл., взимамъ, купувамъ. У Ш. и съ значение печеля. *Іаска си мáра* купихъ си. *Дѫ мáраме* да спечелимъ. — Алб. *mār* взимамъ, приемамъ. Mey. Et. Wb. 261. Alb. Stud. 96. Взимамъ = купувамъ, обикн. (Ш).

мáрга с. ж., муле. Алб. гег. *margáts*, покрай обикн. *magár* магаре. Срв. и алб. *gomár* сѫщ. отъ гр. γομάρι магаре. Отъ тамъ и бълг. *магаре*, сръб. *магарац*, рум. *măgar*. Mey. Et. Wb. 253, 126.

маргúта с. ж., мечка. Въ Македония обикновено мечкаритѣ поименуватъ своитѣ мечки съ името „Марио“.

мартóвам гл., соëо. — У Ш. *мѫртóвам*. Алб. *martóń* оженвамъ, отъ лат. *maritare*, рум. *mărità*. Mey. Et. Wb. 261. Може би отъ сѫщия произходъ е и *матрáкука* = vulva въ дюлгерския езикъ на Гѫб. Сбм. XVI. 853.

мартóвам са гл., женя се; *мартóван* жененъ. Вж. по-горѣ. Срв. гр. γάμω — соëо и marito.

мáсач с. м., мѣрка. Алб. *matε*, *masε* сѫщо. Mey. Et. Wb. 262.

мáцка с. ж., котка. Обикн. д.

мéка с. ж., вълна. Ясно. Въ дюлгерския езикъ на Гѫб. *мéка* = каль. Сбм. XVI. 853.

мекишáр с. м., гръкъ. У Ш. *мéкиіа* и *мекýшар* сѫщ.

мéко с. ср., stercus. И въ тайния стивастарски езикъ *мéки* съ сѫщото значение. Сбм. XV. 56.

мéкра с. ж., брада. Алб. *mjekrε*, *mńekrε* сѫщо. Mey. Et. Wb. 282. Alb. Stud. 34. Иречекъ (Ш.). И въ дюлгерския езикъ на Гѫб. срѣщаме тази дума съ сѫщото значение. Сбм. XVI. 853.

мéлько с. ср., брашно. Алб. *mjeł*, *mieł*, гег. *mił* брашно. Mey. Et. Wb. 282. У Шишманова срѣщаме д. *мил*, за която той се съмнѣва, дали означава брашно. *Дека бѫрж мил* воденица (която прави брашно).

мéркеп прил., лошъ. Срв. тур. *mürékk'éb* мастило, алб. *mürek'ep, mirek'ep* сѫщо. Mi. Tü. El. 131. Поради обикновената своя черна боя, то е послужило и за означение на понятието лошъ.

мéсра нар., утрѣ. Алб. *nesεr*, гег. и *nestεr* утрѣ. Mey. Et. Wb. 303.

мéш(т)ра с. м., майсторъ, дюлгеринъ. У Ш. *мештра* майсторъ, *мйштровии* дюлгери, *бабачит-мéштра* устабашия. Алб. *mještrε*, *mještr, mještεr* сѫщо. Mey. Et. Wb. 284.

мештрóвски прил., дюлгерски.

мингувáчко с. ср., жгълъ. Отъ алб. *angonε* сѫщ., а то отъ гр. ἀγκώνα? У Иречека (Archiv. VIII, 101) *минго*.

мúрка прил., прѣхубава. Алб. *mirε* добъръ, хубавъ, тихъ, справедливъ. Mey. Et. Wb. 279.

мúсор с. м., паница. Алб. *misúr* сѫщ. Алб. д. е заета отъ стслав. *миса*, която пъкъ произвеждатъ отъ лат. *mensa*. Mey. Et Wb. 280.

мисýргето с. ср., ухо. Отъ алб. *misúr* паница, наречено тъй поради своята форма?

мишáіко с. ср., месо. Алб. *miš* месо, *mištɛ* отъ месо. Mey. Et. Wb. 280. Иречекъ. (Ш.). И въ тайния езикъ на крушевскитѣ зидари *мишóвина* = месо; въ дюлгерския ез. на Гжб. *мешóвина, мешóіна*. Сбм. XII_2. 41, XVI. 853. Сжщо и въ сръб. гегавачки ез. и у босненскитѣ Осиѣани *мúшкра, мúша* месо. Ягичъ ор. с. 24, 25.

мóсфали гл. пов. накл, мълчи. Алб. *mos* отрицателна частица *не* при imper. и konjunct. + *fjaľɛ* дума, говоръ, *fľas* говоря = неговори. Mey. Et. Wb. 106, 287. У Ш. *мóсанга* сжщ. = алб. *mos+nga* незадѣвай го.

мóтра с. ж., сестра. Алб. *motrɛ* сжщ. Mey. Et. Wb. 287. И въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица *мóтра* = сестра. Сбм. XII_2. 40.

мур с. м., стѣна, зидъ. Алб. *mūr,* отъ ит. *muro;* рум. *mur*. Mey. Et. Wb. 291. Вж. дебърск. *нýрци*. Сбм. XII_2. 38. (Ш.). Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *нýрец* = зидъ. Сбм. XVI. 854.

муснúци с. мн. ч., мустаци. Въ тайния стивастарски езикъ *мустаснá* мустаци. Сбм. XV. 56.

мýта с. ж., вжшка. Срв. алб. *mut* човѣшки и животински нечистотии. Mey. Et. Wb. 294.

мýтоф с. м., чулъ. Тур. *mutaf, mujtaf, mujtab,* който работи конски чулове отъ козина. И алб. *mutaf* конски чулъ отъ козина. Mey. Et. Wb. 294.

мýцка с., ергенъ. Вж. *мучо.*

мýчо прил., малъкъ, младъ. Срв. тур. *мучо* „Schifsjunge", отъ итал. *mozzo* момъкъ. Mey. Türk. St. I. 81. Отъ тукъ може би и *мýцка* ергенъ.

мýчо дьáленце с. ср., пеленаче (соб. малко дѣте). Вж. *мýчо.*

мъглúсам гл., закривамъ, затъмнявамъ, лъжа. Отъ мъгла. Въ драндарския езикъ у Гжб. *мж́глж* = конь. Сбм. XVI. 864.

мънц с. м., умъ; **мънцлúіа** уменъ. Алб. *mɛnt* умъ, гег. *mendzum, mendzɛm* уменъ, разбранъ, отъ лат. *mentem*; рум. *minte*. Mey. Et. Wb. 274. (Ш.).

мъска с. ж., муле. — Обикн. д. И въ алб. *mɛs* сжщо. Mey. Et. Wb. 276.

нáдвор нар., вънъ. Обикн. д.

намáжа гл., побѣгна; *му го нáмаза* побегна (аор.). У Ш. *намáзвам* избѣгвамъ. Отъ *мажа.*

нáплюти гл. повел. накл., напълни. Алб. *pľot* пъленъ. Mey. Et. Wb. 345.

натрáпам гл., намѣря.

нéмите с. мн. ч., говедата.

нóщно рáіко с. ср., мѣсечина. Вж. *раіко.*

нýнко с. м., кумъ. Гр. νουνός, отъ дѣто и въ алб. *nun* сжщ.; рум. *nun,* отъ лат. *nonnus*. Mey. Et. Wb. 312. И въ прилѣпско *нунко* кумъ. Сбм. I. 17.

нýска с. ж., невѣста. Алб. *nuse* невѣста, снаха, балдъза, зълва, отъ лат. *num(p)tia*. Mey. Et. Wb. 312. И въ езика на дебърскитѣ зидари *нýсіа, нýса* невѣста; въ дюлгерския езикъ на Гжб. *нýса*. Сбм. XII_2. 38, XVI. 854.

óпнат с. м., войникъ, заптия. Мн. ч. *опнáти* (Ш.). Срв. въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *тéсни* войска. Сбм. XII_2. 36. Въ дюлгерския езикъ

на Гжб. *óптегнат* = високъ, *прéстегнат* = войникъ, стражарь и пр. Сбм. XVI. 854, 855.

осýна са гл. аор., съвна се. Обикн. западна бълг. форма.

пáвльу с. м., католикъ. Отъ *павликянинъ.*

палигáн с. м., penis. Ср. алб. *paľɛ* колъ, паламарка, отъ лат. *pāla* лопата. Отъ лат. е и слав. палица. Отъ *paľɛ* е и *paľój* оплодявамъ (за жена). Mey. Et. Wb. 319.

панýкла с. ж., чума. И гр. πανοῦκλα сжщо, отъ тур. *панукла.* Mi. Tür. El. 139.

парáвец с. м., циганинъ. Отъ гр. παραβιάζομαι бързамъ? Вж. *бръз.* Въ тайния езикъ на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *бáравец (бáревец)* циганинъ, *барáвачка (баревка)* циганка. Ш. тълкува думата отъ циг. *baro* голѣмъ. Mi. Zig. VII. 17. *Баравец* на подбивъ — голѣмецъ. Сбм. XII_2. 37, 40.

парцýца с. ж., вода. Етимологията на думата е тъмна. Може би алб. ракията, която се носи сутриньта слѣдъ сватбата за невѣстата, *pɛr tsutsɛn?* Парцуца казватъ обикновено на слаба ракия. „По-добрѣ у свата ракийца, че нека е парцуца". Славейковъ, Бълг. Притчи, 157. *Пр'цоцице* казватъ на слаба ракия. Любеновъ, Самов. 138. (Ш.). Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *цýца* = дѣвойка. Сбм. XVI. 859 отъ алб. *tsutsɛ* момиче до 12 години. Mey. Et. Wb. 443. И въ обикновения говоръ на с. Плѣвня (Драмско) *парцýца* проста ракия. Сбм. VIII_3. 281.

парьасвам гл., напущамъ. Обикн. д. *Сж парьасви пýната* напуща работата. *Парасúна* лозе напуснато да се работи. Желюша. Сбм. V. 225. Гр. аор. отъ παρίημι. Mikl. Et. Wb. 232. Матовъ, Гръцко-бълг. студии IX. 25. παριάζω. (Ш.)

пéiчово с. ср., ястие. Отъ пекж. Срв. за *j* алб. *pjek* пекж, пържа. Meу. Et. Wb. 341.

пепелáшка с. ж., книга. Шишманову не е ясна връзката съ пепель, та мисли за дрипава? Споредъ мене нѣма нужда да мислимъ нито за пепель, нито за дрипава. Думата е испанска: *papel*, прѣминала чрѣзъ испанскитѣ евреи. И въ чалгжджийскиятъ таенъ ез. *папéл саркъфж* книга (вж. стр. 34.) Срв. въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *преперуга.* Сбм. XII_2. 36.

пепелашкáр с. м., учитель. Вж. прѣдната дума.

пéтрето с. ср., петровдень.

пéшка с. ж., риба. Алб. *pešk* сжщ. отъ лат. *piscis*, итал. *pesce*, рум. *pește*, арум. *pescu* и пр. Meу. Et. Wb. 339. (Ш.).

пúла с. ж., трионъ. Обикн. д.

пилáвки с. мн. ч., пари. Иречекъ тълкува думата отъ *пилафъ,* варенъ оризъ. Шишманову се вижда за по-вѣроятно думата да е отъ алб. *piľɛ* камъче, плоска рѣчна блѣнка, особно тънкитѣ плочки, които дѣцата употрѣбятъ въ нѣкои игри. Той посочва и у Д. Матова, „Къмъ бълг. рѣчникъ". Сбм. VII. 471. *Пúспиле* (Велесъ) нар. за фърлянье плосъкъ камъкъ по водната повръхность по такъвъ начинъ, дѣто да се плъзга и да излѣзе нѣколко пжти надъ водата. Матовъ прѣдполага, че е звукоподражателна дума. Въ *пилафки* отъ piľɛ паритѣ сж сравнени съ тънки каменни плочици. Менъ ми се вижда

тълкуваньето на Иречека по правдоподобно. И въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *пильавки* пари. Въ тайния говоръ на дебърскитѣ зидари сѫщо *пи́льави* пари; въ дюлгерския езикъ на Гжб. *пи́лафки*. Сбм. XII_2. 36, 38, XVI. 855.

пи́лчо с. ср., оризъ. Отъ пилафъ.

пи́нгел с. м., сабя, ножче. Алб. *piñál* кама отъ итал. *pugnale*. Думата сѫществува и въ полск. ез. *puginal*, *puinal* и хр. *punjal*. Лит. *puinolas*. Mey. Et. Wb. 338. Mi. Et. Wb. 267. Diez[5] 258. (III.).

пи́нок, -ци с. м., царвули. — Намѣсто обикн. опинци.

пи́рга с. ж., черга; **пирги** дрѣхи. — Думата Шишманову е тъмна. Той бѣлѣжи, че *пи́рги* въ Търновско се наричатъ перата и кѫситѣ косми отпрѣдъ на челото на женитѣ, които немогатъ да се заплетѫтъ въ голѣма коса. Сбм. II. 115. Цани Ганчевъ, заб. 2. Сѫщиятъ прѣдполага, че може би думата е произлѣзла отъ *перж* — пирки. Думата обаче е албанска: *perḱi* зестра, отъ сръб. *prćija* = бълг. стбълг. *прикия*, отъ нгр. προικιόν = стгръц. προίξ зестра. Mey. Et. Wb. 333. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *пи́рго*, *пи́ргоиц* циганинъ. Сбм. XVI. 855. Срв. въ обикновения говоръ чергари = цигани.

пиринди́ia с. м., господь. Алб. *perendí*, *perndí* богъ. Mey. Et. Wb. 328.

пирни́ца с. ж., възглавница. Обикн. д. *перница*.

пируша́та с. ж., кокошка. У Ш. *перушата*. Отъ *перушина*.

пи́тач с. м., просякъ. Обикн. македонска д. за просякъ.

пла́сна гл., падна. Обикн. д. плѣсна.

(плачко) с. ср., великдень.?

пли́тар с. м., кирпичъ. Гр. πλιθάρι, отъ дѣто и въ алб. *pl'iθár*. Mey. Et. Wb. 345. И въ обикн. говоръ *плита* кирпичъ.

плите́нки селяни. Срв. гр. πλῆθος множество, πολὺ πλῆθος много народъ.

пльак с. м., дѣдо, стара. Алб. *pl'ak* старецъ. Mey. Et. Wb. 344. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *плак* = старъ и русинъ. Сбм. XVI. 855.

пльа́ка, пльакандо́ра с. ж., баба, свекърва. Алб. *pl'akε* стара жена. Mey. Et. Wb. 344. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *пльа́ка* = баба (стара жена). Сбм. XVI. 855. И въ ез. на вранянскитѣ мутавчии *пльака* жена. Ягичъ, ор. с. 26.

пльа́ко прил., старо. Вж. по-горѣ.

пльот прил., пъленъ. Алб. *pl'ot* сѫщ. Mey. Et. Wb. 345.

пльо́та гл., пълня. Вж. по-горѣ.

пльу́овец с. м., кирпичъ. Отъ алб. *pl'uhur* прахъ? Mey. Et. Wb. 346.

(пльу́спа) гл. аор., роди.

порьа́сам гл., оставямъ. У Шишманова *парьа́сам* напущамъ. Вж. *парьасвам*.

по́сан с. м., българинъ. У Шишманова *по́сен* християнинъ. Въ езика на прилѣпскитѣ папуджии и дебърскитѣ зидари *по́сен* = християнинъ. Въ съсловния таенъ езикъ на стивастаритѣ *поснáк* християнинъ, русинъ; въ дюлгерския езикъ на Гжб. *по́снак* = българинъ. Сбм. XII_2. 36, 39, 44; XVI. 855.

пра́вдо с. ср., добитъкъ. Срв. гр. πρόβατον овца. И макед. — рум. *prọvdu* животно, добитъкъ. Weigand, Vlacho-Meglen. 48.

пре́сам гл., коля, рѣжа; *пре́шаі* коли. Алб. *pres* отсичамъ, отрѣзвамъ. Mey. Et. Wb. 352. (III.).

пре́та са гл., иде, има, е; *кж са пре́та* какъ е? У Шишманова само съ значение има, е. *Сж претжше да мараме* имаше да спечелимъ. *Каква (?) сж претж пу́ната* каква е работата. Той сравнява д. съ алб. *pritem, mε pret* грижа ме е, споредъ менъ едва ли сполучливо. По-скоро отъ алб. *prek* допирамъ се, *pεrkás* срѣщамъ, бутамъ, удрямъ, принадлежж. Mey. Et. Wb. 352. И въ дюлгерския езикъ на Гжб. *пре́там се* ида Сбм. XVI. 855.

при́ун с. м., трионъ. Гр. πριόνι сжщ., и алб. *prión*. Mey. Alb. St. V. 99.

прихт с. м., попъ. Алб. *prift* свещеникъ, отъ лат. *pre(s)biter*. Mey. Et. Wb. 353. Рум. *preot*. Думата се употрѣбя отъ по-младитѣ дюлгери. И въ дюлгерския езикъ на Гжб. *прифт* = попъ. Сбм. XVI. 855.

при́шена ми е ли́пата разтурена ми е волята, нѣмамъ кефъ. Алб. *priš* развалямъ, разтурямъ. Mey. Et. Wb. 353. За *липа* вж. подъ буквата *л*.

про́іко с. ср., просо. Едва ли думата ще произлиза отъ гр. προῖκα, προικιόν даръ. По-скоро може би отъ προϊόν земно произведение.

прѣма нар., довечера, нощно врѣме. — Алб. *mbrεmε, brεmε* вечерь. Mey. Et. Wb. 266.

пукрова́ч с. н., облакъ. Отъ покровъ.

пу́на с. ж., работа. У Шишманова *пуньа́шка* сжщ. Алб. *punε* работа, занятие, имотъ, вещь. Mey. Et. Wb. 357. И въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *пу́на* = работа. Сбм. XII_2. 36.

пу́ри са гл. повел. накл., остави се. —? (с. Ш.).

пцун с. м., ястие. Срв. гр. ψωμί хлѣбъ. *пц* за *пс* е обикновено явление въ бълг. говори.

пънова́ч с. м., работникъ. Вж. *пу́на*.

пънова́чка с. ж., слугиня. Вж. *пу́на*.

пъну́вам гл., работя (Ш.). — Алб. *пунóй* сжщ.

ра́іко с. ср., слънце; *нощно ра́іко* мѣсечина. Отъ рай? Сжщата дума намираме въ тайния говоръ на дебърскитѣ зидари и въ дюлг. езикъ на Гжб. *(ра́іче)*, а споредъ Ц. Гинчевъ тозъ епитетъ се давалъ на слънцето и въ източна България. Сбм. XII_2. 39. XVI. 856.

ра́мен с. м., чардакъ. Обикн. д., равенъ.

ра́мна с. ж., калдъръмъ. Обикн. д.

ра́мнио с. м., таванъ. Обикн. д.

ри́іа гл., седж. Алб. *ri* седж, живѣя, почивамъ. Mey. Et. Wb. 374.

рогова́т с. м., волъ, добитъкъ. (Ш.). Отъ рогъ. Срв. и въ тайния езикъ на стивастаритѣ *ро́гльу* волъ. Сбм. XV. 57. Срв. и въ езика на моравскитѣ „свинерѣзци“ *rožek, rohaňa* бикъ, крава, въ чешката „хантирка“ *roháč* бикъ, *rohatka* или *roháčka* крава. Ягичъ, ор. с. 37, 40.

рогова́та с. ж., крава.

ро́нко с. ср., дъждъ. Отъ роня? Ср. фразата „сълзи роня“. Или може би отъ *ръми* вали.

ро́чко прил., здравъ, хубавъ, добъръ. Употрѣбя се и въ обикновения говоръ. Етимологията е тъмна.

ру́пицки с. мн. ч., хакъ. Вж. *бу́рам рупи́цко*.

рупи́ще с. ср., градъ. У Шишманова *рупи́шко*. Иречекъ (Пжтувания) прѣдполага думата да произлиза отъ *Хрупище* старото отечество на Брациговци. Шишмановъ загатва, че може би отъ *рупци?* Въ околностьта на Брацигово има мѣстность, наричана „Ро́пени“.

рушáіко с. ж., грозде. Алб. *ruš* гроздъ, сродна съ слав. гроздъ, която се бѣлѣжи обикновено като чужда дума. Mey. Et. Wb. 371. И въ тайния съсловенъ езикъ на стивастаритѣ *рóшко* = гроздье. Шишманову е останала неясна тази дума. Сбм. XII₂. 44.
сакавúца с. ж., брадва. Алб. *sak'itsε* топоръ, тесла. Mey. Et. Wb. 378.
свéкльу с. м., фасуль. Срв. алб. *sétkl'ε*, *sfékεl'ε* цвекло, чукундуръ, Beta vulgaris. Гр. σεῦκλον, σεύκουλα. Mey. Et. Wb. 380. Значението е друго, но формата е много сходна, та можемъ приe този произходъ на думата.
свéкам гл., pedere. Отъ *свеклъу*, поради газоветѣ които той произвежда?
свéкьа с. ж., свещь. Македонска форма на думата.
свир с. м., турчинъ, циганинъ, куче. — ?
скéпар с. м., тесла. Гр. σκεπάρνι топоръ, брадва, сѣкира, отъ дѣто и въ алб. *sk'epár*, гег. *sk'epar*. Mey. Et. Wb. 388. Срв. въ Лѣсковско *шкипърнвá* крива сѣкира.
снóва гл., бия.
спрéтам гл., крадѫ, взимамъ, давамъ. Вж. *прéтам са.*
спретам льульáчка годявамъ. Собствено крадѫ цвѣте. За *льульачка* вж. подъ **л**.
спретаі са гл. пов. накл., ела. Вж. *прéтам са.*
спрѣми са гл. аор., мръкна се. Вж. *прѣма.*
стеф с. м., podex (Ш.). Срв. алб. *sk'if* коремъ, майчина утроба, отъ гр. σκύφος чаша. Mey. Et. Wb. 388. Въ драндарския езикъ у Гжб. *стéфжн* = 1) добъръ, хубавъ и 2) podex. Сбм. XVI. 865.
стúпса шкьā с. м., скъперникъ. *Стипса* съ сѫщото значение и въ обикн. говоръ, отъ гр. στύψι, и въ алб. *stipεs*, *stüps*. Mey. Et. Wb. 393. За *шкіа* вж. подъ **ш**.
стóіна с. ж., стомна. Народна етимология отъ стоѭ, понеже постоянно стои права.
сѣна с. ж., снъха. Обикн. д. Прѣзъ снъ'а — съна.
таксидáр с. м., просякъ. Въ обикн. говоръ *таксирдаръ*, *таксидтаръ* commis — voyageur. Отъ гр. ταξιδεύω пѫтувамъ. И въ алб. *taksíϑ-δι* пѫть (гр. ταξίδι) Mey. Et. Wb. 422.
тамбýра с. ж., телеграма; *му фýкна адна тамбýра* изпрати му телеграма. Сходството между тамбурата и телеграма сѫ теловетѣ на телеграфа и на тамбурата.
тáпо с. ср., тояга. Бълг. и сръб. *стапъ* = стбъл. **стапъ** а то отъ стр. г. нѣм. *stap*. И въ алб. *stap* тояга. Mey. Et. Wb. 392.
таркалéстаджиіа с. м., коларь. У Шишманова *търкалеста* кола. Етимологията е ясна. Срв. и въ рускитѣ тайни езици отъ гл. *катить* търкалямъ: *катышъ* колело, *окатыши* колела, *котимъ* кола и пр. Ягичъ, ор. с. 71.
тéгна с. ж., ока. У Шишманова *тегнáчка* сѫщ. Отъ тегна, тегля. Въ езика на дебърскитѣ зидари *тѫ́рга* = ока. Сбм. XII₂. 39.
тéнти с. мн. ч., зѫби. Алб. гег. *δąтр*, *δąт*, то. *δεтр* Mey. Et. Wb. 83. Или може би отъ итал. *dente?*
тепáлка с. ж., тесла. Отъ тепа?
тéшок с. м., куршумъ. Тежъкъ. Въ езика на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *тéшката* земя, пръсть. Сбм. XII₂. 39, 41. Въ драндарския

езикъ у Гжб. *тешкійж* = огънь (защото ужъ човѣкъ неможелъ да го държи на ржката си, понеже пáри, а смѣховито казано, защото ужъ *тежалъ*). Сбм. XVI. 866. Срв. въ чешката „хантирка“ *těžký* желѣзо, т. е. тежкото. Ягичъ, ор. с. 40.

тúра с. ж., врата. Гр. *θύρα* сжщ. Вж. *бабайтата тúра.*

трап с. м., ровъ, темелъ. Обикн. д., която е прѣминала и въ албански. Mey. Et. Wb. 434.

трáша с. ж., торба. Алб. *trastε, draštε, traistε, trasε* торба за хлѣбъ, пжтнишка торба. Mey. Et. Wb. 434.

трън с. м., пиронъ. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *тржнки* = пари, *тржнье* = гвоздеи, *тжрнóсам* = закова съ гвоздей. Сбм. XVI. 858.

трѣнчо с. ср., триндафилъ. Срв. въ рускитѣ тайни езици *тернавка* сливово дърво. Ягичъ ор. с. 77.

тýргам гл., бутамъ. Въ обикн. говоръ *турна, катурнѫ* и пр. И въ алб. *tur̄, tur̄em* тичамъ, фърлямъ се. Mey. Et. Wb. 453. Думата я има и въ сръб. и руски. Mi. Et. Wb. 365.

тъгáрко с. ср., testiculus, нѣнка. Срв. тур. *tagar, tegar, tugar* глинена чашка, коженъ мѣхъ, торбичка. Mi. Türk. El. 168. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *тóйарки* = цицки, *тжргач* = кантаръ, въ езика на дебърскитѣ зидари *тжрга* ока. Сбм. XII_2. 39; XVI. 858.

тѣма с. ж., майка. Алб. гег. *amε* майка, *ťamε* майка ти. Стара, много разпространена дума. Mey. Et. Wb. 10. И въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица *тáма* = майка. Сбм. XII_2. 40.

търна са гл., махна се. Обикн. д. *тръгнѫ* се.

ýіа с. ж., вода. Алб. *ujε* сжщ. Mey. Et. Wb. 456. Иречекъ (Arch. VIII, 101). И въ тайния дюлгерски езикъ на с. Ковачевица *ýіа* = вода. Сбм. XII_2. 40.

упитáнец с. м., шопъ. Отъ *опнатъ?*

ушáто с. ср., магаре. (Ш.). Срв. *роговат* за волъ, *роговата* за крава. И въ дюлгерския езикъ на Гжб. *ýшаче* = магаре. Сбм. XVI. 858. Срв. въ ез. на моравскитѣ „свинерѣзци“ *ušaňa* свиня съ дълги уши. Ягичъ, ор. с. 37.

ýшма гл., подслушвамъ, чуя. (Ш.). Споредъ Шишманова новообразувание. Азъ мисля отъ алб. *veš* ухо. Mey. Et. Wb. 467.

ушрóвам гл., гледамъ. У Шишманова *уштрóвам* видя. Алб. *vεštóń, vεštróń* гледамъ, наблюдавамъ, забѣлѣзвамъ, чакамъ и пр. Mey. Et. Wb. 471.

ущéвам гл., гощавамъ. Алб. *ušḱéń* храня, отглеждамъ, възпитавамъ, отъ лат. *vesco*. Mey. Et. Wb. 459.

фéнкам гл., cacare. Срв. алб. *fend* пущамъ вѣтъръ. Mey. Et. Wb. 101. Въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *искенца (се)* cacavit. Сбм. XII_2. 34.

фúджу с. м., евреинъ, **фиджóвка** еврейка. Споредъ Шишманова Цѣпенковъ обяснявалъ думата отъ това, че евреитѣ викали на дѣцата си *фиджу*. Въ испански дѣйствително *hijo* = синъ, дѣте.

фитогрáф с. м., мисирка. Новообразувание. Срв. въ обикновен. говоръ *фитъ* сжщо.

фишóсвам гл., убивамъ. Отъ тур. *fišék'* патронъ. Mi. Türk. El. 297.

флиíа гл., спьж. (Ш.). Алб. *fl'ę* гег., *fl'e* тоск. сжщо. Mey. Et. Wb. 107. Отъ тукъ и *флиíáшка* легло, дрѣмка.

флиіа́шка с. ж., легло, дрѣмка; *флиіа́шка ме потиска* дрѣмка ме налѣга. Вж. *флиіа.*

фльа́са с. ж., дума. Вж. *фльа́сам.*

фльа́сам гл., думамъ, казвамъ, рекѫ. Алб. *fl'as* говоря, викамъ. Mey. Et. Wb. 106. (Ш.). Отъ сѫщия произходъ е и *фольати* говоря въ ез. на вранянскитѣ мутафчии. Ягичъ, ор. с. 26.

фльасани́ца с. ж., приказка (с. Ш.). Вж. *фльа́сам.*

фльа́сач с. м., който обича да говори. Вж. *фльа́сам.*

фту́ам гл., казвамъ, говоря. У Шишманова *фту́вам. Іа ми фту́ваі* кажи ми. *Кж фту́ве* като казватъ (?). Алб. *ϑот, ϑεт* казвамъ, говоря и пр. Mey. Et. Wb. 91.

фу́кна гл., запаля, фърлямъ. Думата съ второто значение я има и въ обикновения говоръ.

фу́ра гл., горѭ, *исфу́ри* изгорѣ. Алб. *fur, furε* пещь, фурна, лат. *furnus*, гр. φοῦρνος. Mey. Et. Wb. 114. (Ш.). Въ дюлгерския езикъ на Гѫб. *фу́рит* г. безлч. = страши. Сбм. XVI. 859.

фу́чкам гл., рина, фърлямъ.

фу́чкам са гл., играя хоро. Отъ сѫщия коренъ както и *фукна.* Звукоподражание.

фучка́ло с. ср., хоро (Ш.). Вж. *фу́чкам са.*

фу́шли ми гл., страхъ ме е. У Ш. *фу́шлиму му* уплашилъ се.

фърцна гл., раждамъ. Въ обикн. говоръ съ значение на pedere. Звукоподражателна.

ца́дза нар., малко; *ца́дза са поріа́са* малко остана. Алб. *dzidzε, tsitskε, tšitškε* малко. Mey. Alb. St. VII. 73.

ца́кле с. ср., кесия. Срв. въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *це́кан* грошъ, тъй и въ дюлгерския ез. на Гѫб., отъ итал. *zecca* монета, *zecchino* златна монета. Сбм. XII_2. 36; XVI. 859. Гѫбювъ прѣдполага, че *це́кан* е отъ бълг. коренъ, еднаквъ съ рус. *чеканить* монету.

ца́цко прил., уменъ, интелигентинъ; *ца́цко са пре́та.* — ?

це́да гл., пуша (тютюнъ). Обикн. дума.

цига́ни с. мн. ч., орѣхи. И въ езика на стивастаритѣ намираме тази дума съ сѫщото значение. Сарафовъ, който дава свѣдѣния за този езикъ, обяснява думата: „оти правьѫт шум в човала като цигани". Мсб. XII_2. 45. Срв. *дрен, дрено́ви* цигани и орѣхи.

цу́цу, цуцугла́в с. м., циганинъ. Алб. *tsutsk'e* кучка, срб. *цуцак* куче. Mey. Et. Wb. 443. Срв. *свир* съ значение на куче и циганинъ, турчинъ. Като паралела на *цуцуглав* срв. въ обикн. говоръ *песоглавецъ.*

цуцуле́ста с. ж., джамия. Нам. чучулеста? Наречена тъй споредъ своето минаре.

църкам гл., mingere. Обикн. дума. Въ езика на стивастаритѣ *цѫркам, цѫркнувам* = давамъ. Сбм. XII_2. 45.

цу́фльу с. м., фасуль. Срв. нгр. τσέφλι черупка, луспа, кора, στρειδότσεφλον черупка отъ стрида. Споредъ Миклошича, Tü. El. Nachtr. II. 94. въ тур. *tšeflc* луспа. Mey. Et. Wb. 440. Фасультъ, както е извѣстно, принадлежи къмъ фамилията на шушулковитѣ.

църла с. ж., сланина. — ?

чаварга́н с. м., penis. — ?

чѐнка с. ж., пшеница. Отъ *пшеница* — *пченица* — *ченица* — *ченка.*

чо̀че с. ср., ракия. У Ш. *чьо̀ча*, у Иречека *чочо*, като я обяснява отъ алб. *чоч* нѣщо. Споредъ Ш. по-вѣроятно произлиза отъ итал. *ciociare* смуча, суча. *Смуче*, *пие*, казва се за хора, които много пиятъ. Срв. въ обикн. говоръ д. *цу̀кна* пия. И въ езика на стивастаритѣ *чок, чо̀чж* = ракия. Сбм. XII_2. 45; XVI. 867.

чу̀ден прил., хубавъ, добъръ.

чужд с. м., penis. —?

чуль с. м., penis. Алб. *tšun* момче до 14 години, любовникъ, *tsune* дѣтороденъ органъ на момче. Въ Дурацо *tšuł* = *tšun*. Mey. Et. Wb. 449.

чѣрен с. м., барутъ. Ясно (Ш.). И въ езика на стивастаритѣ *цжрниа* = барутъ. Сбм. XII_2. 45. Въ чешката „хантирка" *černá* тъмна нощь, *černíci* цигани, *černo* тъмно. Ягичъ, ор. с. 38.

чѣрно с. ср., кафе. Ясно. И въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *цжрно* = кафе. Сбм. XII_2. 36.

шат с. м., село. Алб. *fšat* село; и рум. *sat* село. Mey. Et. Wb. 112.

широпо̀ика с. ж., керамида. Вж. съ сжщото значение и *шупорка?* Въ тайния езикъ на дебърскитѣ и крушовскитѣ зидари *кьо̀рки* = керамиди. Сбм. XII_2. 38, 41.

шкипо̀ви с. мн. ч., арнаути. Алб. *šk'ipóń* разбирамъ, *šk'ipεtár* албанецъ, *šk'ipεtare*, *šk'iptarke* албанка, *šk'ipεri*, гег. *šk'ipεnī* Албания, *šk'ipεništ*, гег. *šk'ipεništ* албански, *šk'ip* нар. албански, *šk'ipe* албански езикъ. Глагола *šk'ipóń* е лат. *excipio* слушамъ, чувамъ; *šk'ipεtár* соб. който разбира. Mey. Et. Wb. 411. *šk'ipóń* съ значение „разбирамъ" срѣщаме и въ тайния езикъ на прилѣпскитѣ папуджии подъ формата *ѝчкьивам*. Сбм. XII_2. 34.

шкьа с. м., човѣкъ. У Ш. *шкьах* е погрѣшно, у Иречека *шкьау* трѣба да се смѣта като членувана форма. Алб. *šk'ā* (не *škjau*, както пише Ш.) българинъ, схизматикъ гръкъ, отъ лат. *sclavus* робъ. И румжнитѣ наричатъ *schiaĭ* българитѣ, заселени въ едно прѣдградие на Кронщадъ. Mey. Et. Wb. 410. Ш. бѣлѣжи, че и циганитѣ означаватъ българинъ съ *das* (*dasni* българка). Рум. циг. *das* значи като брациг. *шкьа* мжжъ, човѣкъ. Първоначалното значение на *das* обаче е робъ. Ст. инд. *пали dāsa* робъ. Срв. Mi. Zig. VIII. 42. За *шкьаŭ* българинъ вж. и Милетичъ, Дако-ромънитѣ, отд. отп. стр. 60—61.

шкрѐта с. ж., вжшка. У Mey. Et. Wb. намираме *škretε* само съ значение на „пустъ, усдиненъ", но споредъ г. Чилева *škretε* значи и „проклета"; само това послѣдно значение на алб. дума може да се доведе въ свръзка съ вжшка.

шкро̀фа с. ж., съпруга (с. Ш.). Нгр. σκρόφα свиня, а споредъ г. Чилева и „лоша баба".

шкурта̀лька с. ж., палто. Споредъ г. Чилева алб. *шкурт* кжсо палто. Рум. *scurteică* джубе. У Mey. Et. Wb. ненамираме тази дума.

шльути̇̀ни сфо̀фти Орта-Мезаръ въ Пловдивъ (с. Ш.) — ?

шпити̇̀іа с. ж., кжща. У Ш. и И. *шпи̇̀ти*. Отъ гр. σπίτι.

шпжлта гл., яде. Вж. *кжрка* и *грувам*. Тъмна дума. Отъ алб. *špeite ha*, бърже ямъ? Mey. Et. Wb. 144, 413 гълтамъ.. (с. Ш.).

шу́ле с. м., момче. Ш. прѣдполага, че може би е въ свръзка съ алб. *šul*, колъ, пржть. Споредъ мене по правдоподобно е думата да произлиза отъ алб. *šil'ék, šel'ek'* младо ягънце, отъ тамъ и обикн. бълг. шиле. Прѣминаваньето на *и* въ *у* е познато явление въ българскитѣ говори.
шулени́ща с. ср. мн. ч., дѣца. Вж. по-горѣ.
шу́ма нар., прѣмного. Алб. *šumε* много, отъ лат. *summus*. Mey. Et. Wb. 419. Въ ез. на босненскитѣ Осаћани *шумни* добъръ. Ягичъ, ор. с. 25.
шу́мар с. м., хайдутинъ. Отъ шума = гора, т. е. който се скита по горат а. — Срв. и въ чешката „хантирка“ *šum* гора, и сръб. *шума* = гора. Ягичъ, ор. с. 40.
шупо́рка с. ж., керамида. —?
шу́тко с. ср., великдень. — Отъ вшутявамъ се? Срв. плачко.
шѣткам гл., продавамъ. Алб. *šes* продавамъ, *šiturε* продажба. Mey. Et. Wb. 402. Въ дюлгерския езикъ на Гжб. *ши́тосам, шито́сувам* = продавамъ. Сбм. XVI. 859.

II. Чалгждж ийски езикъ.

Става вече 8 години, какъ Шишмановъ е отворилъ въ Министерския Сборникъ отдѣлъ и за тайнитѣ езици, и доклѣ по другитѣ съсловни езици все се съобщаваше по нѣщо, до сега никой не се е обадилъ съ материяли по езика на музикантитѣ. Това обстоятелство подтвърдява думитѣ на съобщителя на моитѣ материяли, г. Г. Хр. Гюлиметовъ, че чалгждж ийскиятъ езикъ знаятъ дори малцина отъ самитѣ музиканти, защото, каже, е мжченъ и не всѣки има дарба да го научи. Та и той самъ можа да ми съобщи едва 88 думи, като ме увѣряваше, че имало и други думи, но ги заборавилъ. Само въ „Приноса към ъ българскитѣ тайни езици“ на г. Гжбюва, за който говорихъ вече по-горѣ, намѣрихъ единъ списъкъ отъ 113 думи отъ „цигуларски езикъ.“[1]) Г-нъ Гжбювъ подава своитѣ думи, съ малки изключения, безъ всѣкакви обяснения. Отъ сравнението, което направихъ между неговитѣ и моитѣ материяли, оказва се, че тукъ имаме работа съ единъ и сжщъ таенъ чалгждж ийски езикъ; и понеже споредъ г. Г. той се говорилъ отъ свирачитѣ въ Прилѣпъ, Битоля, Охридъ, Крушево, Велесъ, Скопие, и то не само отъ българи, но и отъ свирачи отъ други народности, а пъкъ г. Гюлиметовъ го е училъ и говорилъ между свирачи въ България, можемъ да заключимъ, че въ България сжществува единъ едничъкъ таенъ чалгждж ийски езикъ, общъ на всички свирачи, отъ която и да е народность. Общи думи между моитѣ материяли и тѣзи на г. Г. се оказаха 35, мои 53 не се срѣщатъ у него, а негови 78 не се

[1]) Споредъ мене г. Гжбювъ неправилно е поименувалъ този езикъ „цигуларски“, понеже него не го говорятъ само цигулари, но изобщо музиканти.

намѣриха у мене. Понеже г. Г. съобщава своитѣ материяли безъ всѣкакви тълкувания, а пъкъ мене се удаде да обясня повече отъ половината (60) негови думи, рѣшихъ да напечатамъ неговитѣ материяли заедно съ моитѣ като общъ чалгждижийски езикъ. При заетитѣ отъ него думи стои винаги знакътъ *Г.*

Отъ изслѣдванията, които направихъ върху общия материялъ (всичко 163 думи), се оказа, че повече отъ половината сж цигански (79), 34 турски, 9 новогръцки, 9 румжнски, 2 испан.-еврейски, 1 албанска и 1 българска. Неможахъ да изтълкувамъ 29, отъ които нѣкои изглеждатъ пакъ да сж цигански, но у Миклошача[1]) неможахъ да ги намѣря, а другитѣ, особно названията на тоноветѣ и струнитѣ, ще да сж турски (арабски или персийски), които нѣкой добъръ познавачъ на източнитѣ езици би могълъ негли да изтълкува.

Между моитѣ и на г. Гжбюва материяли се забѣлѣзва само разлика въ ударението и въ нѣкои и други звукове, което се лесно обяснява отъ обстоятелството, че неговитѣ думи сж събирани отъ лица — македонци, а моитѣ отъ тракиецъ.

Вече отъ изброяваньето на тѣзи чужди елементи въ чалгждижийския езикъ се вижда, че той не прилича на обикновенитѣ български тайни говори, въ които видно мѣсто завзиматъ домашни думи съ условно значение или пъкъ новообразувания. Въ чалгждижийския езикъ, съ изключение само на д. *зáек* = $^1/_2$ ср. левъ, нищо подобно не намираме; тамъ е всичко чуждо. Дори обикновено и спрежението и образуванието на думитѣ не е българско, а турско; напр.: *аінаlж, аінасъз, аінасъзлáмма, дикúс иттúм ми* и пр. Въ туй отношение трѣба да споменж — се забѣлѣзва малка разлика между моитѣ материяли и на г. Г.: у него спрежението е двойно, турско и българско, на пр. *чóризет* не крада (соб. не прави кражба, отъ *чориз* и *іет), пенизéтме* неказвай (соб. неправи казванье, отъ *пениз* и *іетме),* покрай *му стóриф пéнис* или *пенизетúсах му* казахъ му.

Като особность на този таенъ езикъ трѣба да се отбѣлѣжи, че съ помощьта на думата *саркъфж́,* която означава дрѣха, и чийто произходъ не ми е ясенъ, съединена съ други чужди, се образуватъ нови думи, на пр.: *бьуіук саркъфж́* мустаци, *гъуіус саркъфж́* цицки, *дермéн съркафж́* часовникъ, *думáн-съркаф* гърмещо оржжие, *калопú-съркаф* сждъ за вино, *марифчú-съркаф* униформена дреха, *папел-саркъфж́* книга, *парнопú-сжркаф* чаша за ракия, *хабé-саркъфж́*

---

[1]) Ueber die Mundarten und die Wanderungen der Zigeuner Europa's I—VIII. Denkschriften d. k. Akad. d. Wissenschaften, phil.-hist. Classe. Bd. 21—23, 25—27.

уста и пр. За етимологията на думитѣ вж. по-долу въ рѣчничето. Подобно явление не ми е познато въ други тайни езици.

Много силниятъ цигански елементъ и по-слабиятъ турски въ чалгаджийския езикъ се обяснява отъ обстоятелството, че въ нашитѣ музикантски трупи въ турско врѣме, па и сега, които участвуватъ на сватби и други народни тържества по градове и села, първо мѣсто завзиматъ циганитѣ, които обикновено добрѣ владѣятъ и турски.[1])

áврало с. ср., глупавъ, лудъ човѣкъ. *Аврáлото сéга áндре ке го ошландíсаат* лудия ей сега ще го закаратъ (тикнатъ) вжтрѣ (въ затвора). (Г.). Изглежда да е циг. д., но у Микл. не я намѣрихъ.
áврик нарѣч. вънъ. *Да се ошландíсаме áврик: по аінáллиіа іет за печис* да излѣземъ навънъ (защото) е по-хубаво за седенье (Г.). Циг. *avrí* и *avrík* вънъ. Mi. Zig. VII. 172. Г. посочва само циг. *аврú*.
аіáк киризú с. м., хоро. Тур. *аіак* кракъ; *к'ирúш* тетива (на лжка).
аіáк саркъфж́ с. м., обуща. Тур. *аіак* кракъ.
аіналж́ нар., хубаво. У Гжбюва *аінáллиіа* прилг. общ. р. и нарѣч., добъръ, хубавъ; добро, хубаво; добрѣ. *Аіналлиіа гжник* хубава (добра) жена. Сбм. XVI. 871. Срв. тур. *аіна* огледало, *аіналж́* прилагателно отъ *аіна*.
аінасѣз нар., лошо. У Г. *áінасжс* прилг. общ. р. и нарѣч., лошъ; лошо. *Тúкното áінасжс сж́ркавс іúма* сиромахътъ има лоши дрехи. Сбм. XVI. 871. *аінасѣз* = тур. *аіна+съз* безъ огледало.
аінасъзлáмма гл. пов. накл., не се закачай, не прави тъй (собств. недѣй става лошъ). Тури повелит. отриц. форма отъ гл. *аінасъзламак*, а той образуванъ отъ прил. *аінасъз* + част. *ла*.
алаклáінсвам гл., взимамъ. *Алакла* вземи. *Алаклáісаф од џамýтрото чáкато* взехъ отъ зетя пари. (Г.). Тур. *алмак* хващамъ, взимамъ, получавамъ.
áндре 1) нарѣч., вжтрѣ; 2) с., затворъ. *Ке го ошландíсаат áндре* ще го турятъ вжтрѣ (въ затвора). (Г.). Циг. *andré* вжтрѣ. Mi. Zig. VII. 45
арабáн с. м., струната d на цигулка и лаута и изобщо тонътъ d.
áспи гл., мълчи. *Áспи бе* мълчи бе! (Г.).
астакóс с. м., ракъ. Отъ нгр. ἀσταϰός морски ракъ.
атахá с. ж., пари. Срв. нгр. ἄτοϰος безпариченъ интересъ, τόϰος интересъ, полза, доходъ.
бáалама прил. общ. р., глупавъ човѣкъ. Въ циган. *balamó* гръкъ. Mi. Zig. VII. 173.
баламýр с. м., българинъ. Циг. *balamoró* умал. отъ *balamó* гръкъ. Вж. прѣдната дума. Mi. Zig. VII. 173. У Г. *бáламур* християнинъ, българинъ, човѣкъ. *Балáмурон го маризлáісали даџúците* тогозъ българина го били турцитѣ. Сбм. XVI. 872.
бáрба с. ж., брада. Рум. *barbă* брада.

[1]) Интересна тема за нашитѣ специялисти по музика, да изслѣдватъ влиянието на циганската и турска музика върху нашата.

бáро с. ср., стопанка. Циг. *baro* голѣмъ, знатенъ. Mi. Zig. VII. 175. У Г. *бáро* = богаташъ, господарь и голѣмецъ. Сбм. XVI. 872.

бáсма с. ж., дребни пари (Г.). Г. я тълкува отъ тур. *басмá* печатъ, отпечатъкъ, понеже паритѣ носятъ върху си нѣкакъвъ отпечатъкъ.

бúiаф с. м., сватба, *бúiавот* сватбата. *Некнижниió биiаф по-аiнáллиiа бéше: пóiке чáкато алаклаiúсавме* изпрѣдишната сватба бѣше подобра: повече пари взехме. Вж. Сбм. XII_2. 40 *бúiа* мома (Г.). Циг. *biáv, bav, piáv* сватба. Mi. Zig. VII. 179.

бишчúс с. м., кѫща. У Г. *пéчис* 1) седенье, *пéчизет* седни (*пéчис iет*); 2) продавница (бакалница, магазия), *пéчизот;* 3) кѫща. *Нá печис* въ кѫщи. *Печúфчиiа* който седи. *Печифчúiите од бúiаво* хората, които сѫ (седѫтъ, присѫтствуватъ) на сватбата. Циг. *beš* седѭ, живѣя. Mi. Zig. VII. 178.

бóриiа с. ж., невѣста, булка (Г.). Циг. *borí* невѣста, млада жена, снаха. Mi. Zig. VII. 181. У Г. неточно е посочено къмъ циг. *борúiа.*

бурýн с. м., носъ (турска дума). (Г.)

бýруци с. м. мн. ч., мустаки, вѫси. *Да му се стóрам кѫiúс на бурýцитe.* (Г.). Срв. циг. *buro* гѫсталакъ, трънненъ гѫсталакъ. Mi. Zig. VII. 183.

бьулбьýл с. м., часть отъ инструмента лаута. Тур. *бьулбьул* славей.

бьуiýк саркъфѫ́ с. м., мустаци. У Г. *бýруци* = мустаки и вѫси. Сбм. XVI. 872. —Срв. тур. *буiумак* растѫ, *бьуiук* голѣмъ.

га гл., има.

гáджа с. ж., жена. Циг. *gadža* нециганка, съпруга. Mi. Zig. VII. 211.

гаджúк с. м., турчинъ. Циг. *gadžó* чужденецъ, нециганинъ, човѣкъ, съпругъ. У рѫмънскитѣ цигани и съ значение на „рѫмънинъ", у рускитѣ съ значение на „русинъ". Mi. Zig. VII. 211. — У Г. *дáджик* = турчинъ. Сбм. XVI. 872.

гангáр с. м., кумъ.

гангармандýда с. ж., кума. За втората часть срв. тур. *дудý* дама.

гилúбиiа с. ж., пѣсня. *Туку прái гилúби* току пѣе (прави пѣсни) (Г.). Циг. *gilí* пѣсня, *gil'á* мн. ч., *gil'ábava* гл., пѣя. У Г. неопрѣдѣлено е посочено къмъ циг. *гиљáбен.*

гъник с. ж., жена. *Аiнáллиiа гъник* хубава жена. (Г.). Г. я тълкува отъ нгр. γυναῖκα. Срв. употрѣбяната въ Т. Пазарджикъ, Пещера *гънга* господарка.

гьуiýс саркъфѫ́ с. ж., цицки. Тур. *göks, göjüs* гърди.

дáiа с. ж., майка (Г.). Циг. *daj, dej, taj* майка. Mi. Zig. VII. 198. И у Г. циг. *dai.*

дат с. м., баща (Г.). Циг. *dad* сѫщо. Mi. Zig. VII. 198.

дермéн саркъфѫ́ с. м., часовникъ. Срв. тур. *деирмен* воденица.

джáмутро с. м., зеть, младоженецъ. *Дат му iет на джамýтрото* баща е на зетя. (Г.) Циг. *džamutró* зеть, шурей, деверь. Mi. Zig. VII. 207. Г. правилно е посочилъ циг. *джамутрó.*

джúга гл., нѣма. Вж. *га* има. Първата часть на тази дума е циг. отриц. частица *či* не. Mi. Zig. VII. 189. И у Г. *джúга* нѣма. Сбм. XVI. 872.

джúзлам с. м., бѣганье. *Джúзлам iет* или *джúзлам стóри се* бѣгай! (Г.).

джу́кел с. м., куче, *джу́кле* кученце. *Ди́кис, джу́кело кье те абезе́ттиса* гледай, кучето ще те охапи (Г.). Правилно изтълкувано у Г. отъ циг. *džukél*, *žukél* куче. Mi. Zig. VII. 209.

джут с. м., евреинъ. Циг. *džut* евреинъ. Mi. Zig. VII. 209. И у Г. *џут*, сѫщо. Сбм. XVI. 872.

дийс с. м., podex. У Г. *дис* сѫщо. Сбм. XVI. 872. Отъ нгр. *δίσκος*?

дики́с с. м., очи. Циг. коренъ *dikh* виждамъ, гледамъ, грижа се, наблюдавамъ. Mi. Zig. VII. 201. У Г. *ди́кизи* = очи, *ди́кис* = гледанье. Сбм. XVI. 872.

дики́с итти́м ми гл., видя ли? Вж. по-горѣ. У Г. *дикисла́іcам* = видя. Сбм. XVI. 872. *Иттим ми* вѫпр. фор. отъ тур. *иттмам* извършвамъ, изпълнямъ.

ду́ка с. м., penis. Срв. циг. *dukh* любовь, болка. Mi. Zig. VII. 205. У. Г. *ду́каф* сѫщ. Сбм. XVI. 872.

дума́псъркаф с. м., гърмеща обружа (пушка, пищовъ, револверъ). (Г.). Тур. *думан* димъ, пушекъ, мъгла.

дьудьу́к с. м., кларине. Тур. *дьудьук* свирка.

за́ек с. м., половина сребър. левъ. Отъ *заекъ;* срв. по-долу *ка́ньо* куче и сребъренъ левъ.

зебе́к с. м., видъ хоро. Тур. *зебек.*

иви́ч с. м., тонътъ *a* (?)

иджа́с с. м., струната *a* на цигулка и лаута и изобщо тонътъ *a*.

іаламу́р с. м., гръкъ. Циг. *balamoró* умал. отъ *balamó* гръкъ. Вж. *баламу́р*. Mi. Zig. VII. 173.

іусеинѝ с. м., тонътъ *c*. Отъ тур. *іусек* високъ, *іусегинѝ* високиятъ.

ка́бниіа трудна (тежка, непразна) жена. *Кабни́іата кье ошла́ндиса ча́во* трудната жена ще даде дѣте (ще роди). (Г.) Въ случая по́-правилно е да се тълкува думата отъ циг. форма *khabni* Mi. Zig. VII. 235, а не отъ *камни́*, както прави Г.

ка́іарто с. ср., futuatio (Г.). Срв. циг. *kar* penis. Mi. Zig. VII. 231. Отъ него навѣрно и гл. *ка́ідисам* futuo.

ка́ідисам гл., futuo. *Да ти ка́ідисам ди́зот* (Г.). Вж. *ка́іарто.*

ка́лопис с. м., вино. *А́інасжс іет кало́пизо* не е хубаво виното. (Г.). Думата е сложена отъ *кало+пис.* И въ двѣтѣ си съставни части тя е циганска: *кало́* черно+*пиіс* питие (вж. за тази д. по-долу), т. е. черно питие, въ противуположность на *па́рнопис* ракия или бѣло питие (вж. по-долу). За циг. *кало́* вж. Mi. Zig. VII. 229. Тълкуваньето на *кало́* отъ гръцки (хубаво, добро) у Г. е неприемливо.

калопи́съркаф с. м., сѫдъ за вино: бъклица, бъчва, стъкленица и др. (Г.). Думата е съставена отъ *ка́лопис+сжркаф.*

ка́ньо с. ср., куче, сребъренъ левъ. Рум. *câne, câine*, алб. *k'en*, *k'ɛn,* отъ лат. *canis.* Mey. Et. Wb. 222.

ка́пис с. м., пиенье. *Кье пра́іме ка́пис па́рнопис* ще пиеме (ще правимъ пиене) ракия. (Г.). Срв. циг. коренъ *pi* пия. Mi. Zig. VIII. 44.

каптъ́р гл. пов. накл., вземи. Тур. *капмак* заграбямъ, задигамъ.

каса́п с. м., видъ хоро. Тур. *касаб* месарь, *касабе́* пищѣлъ.

кафе́с с. м., часть отъ инструмента лаута. Тур. *кафе́с* клѣтка.

келáвниіа с. ж., meretrix. (Г.) Циг. гл. *kelàva*, прич. *keldó* танцувамъ, играя, *kelavdí* meretrix, *chellădo*, *chellădi* любовникъ, любовница. Mi. Zig. VII. 236.

кúрал с. м., сиренье. *Ій шчо аінáллиіа кúрал* ехъ че хубаво сиренье! (Г.). Отъ циг. *kerál* сжщ. Mi. Zig. VII. 234, а не отъ *кирáл*, както пише Г.

кирúз с. м., тѣлото на цигулката. У Г. *кúрис* цигулка и свиренье. Сбм. XVI. 873. Вж. *кирúш*.

кирúз делúм гл., да свиримъ. Втората дума е турска повелителна форма отъ гл. *дéімек* допирамъ се, досѣгамъ се.

кирúш с. м., цигулка. Тур. *к'ирúш* тетива (на лжка).

киришчии с. м. мн. ч., цигулари. У Г. *кирúфчиіа* цигуларь. Сбм. XVI. 873.

кóраф с. м., лошъ турчинъ. *Дáджикот іет кóраф, іúмат думáнсжркаф, джúзлам стóри се* турчинътъ е лошъ човѣкъ, има пищовъ, бѣгай. *Корáіот*. Мн. ч. *кóраі*. (Г.).

кýла с. ж., merda (Г.). Циг. *khul* excremente. Mi. Zig. VII. 238.

курт с. м., вълкъ (турска дума). (Г.).

къіис с. м., 1) нужникъ, 2) ходенье по вънъ (Г.). Срв. тур. *каі* бълванье.

кьучéк с. м., видъ хоро. Тур. *кьучек* играчъ.

мангúс с. м., пари. Циг. *mangin* богатство, пари. Mi. Zig. VIII. 11. — У Г. *мáнгис* = парá. Сбм. XVI. 873.

маризлáісвам гл., бия. *Балáмурот го маризлаіúсали дациците* този българинъ го били турцитѣ. (Г.). Вж. *мáрис* бой.

мáрис с. м., бой. (Г.). Циг. коренъ *mar* бия, воювамъ, бой. Mi. Zig. VIII 11. Отъ него и *маризлáісвам* бия, *марúфчиіа* стражарь, *марифчú-сжркаф* униформена (полицейска, военна) дреха, *марúфчица* жена на полицейски или воененъ.

марúфчиіа с. м., стражарь, войникъ. *Бáро-марифчúіа* полицейски приставъ, околийски началникъ, градоначалникъ, офицеръ. (Г.). Вж. *мáрис*.

марифчú-съркаф с. м., униформена (полицейска, военна) дреха. (Г.) Вж. *мáрис*.

марúфчица с. ж., жена на полицейски или воененъ. *Алú іа дикислáіса марúфчицата, се ошлáндиса áндре,* видѣ ли жената на войника (жандарина), влѣзе вжтрѣ. (Г.). Вж. *мáрис*.

масърáджиіа с. м., касапинъ, месарь (Г.). Вж. мáсъро.

мáсъро с. ср., месо (Г.). Циг. *mas* месо. Mi. Zig. VIII. 11.

матис прил. м. р., пиянъ. *Мáтизо* пияниятъ. *Дúкиз дáджико мáтиз іеть* гледай турчина пиянъ е (Г.) Циг. *mattó (mató)* прил., пиянъ. Mi. Zig. VIII. 12. И Г. посочва циг. *матó*.

мáче с. ср., риба, мн. ч. *мáчинья*. (Г.). Г. правилно посочва циг. *мачó*. Вж. Mi. Zig. VIII. 8 *mačó* риба.

мекарéсте нарѣч., все ми е едно, не искамъ да зная. (Г.). Дако-румжнска дума (има и село Măcăreşti), идентична съ нашето *макаръ*, отъ нгр. *μακάρι, μακάρη, μαγάρι*. Cihac, Dict. daco-romane 671.

мéрко с. ср., магаре. Срв. алб. гег. *margáts* покрай обикн. *magár* магаре. Mey. Et. Wb. 253. И въ езика на брациговскитѣ дюлгери *мáрга* муле.

мингьа́н с. м., циганинъ. Срв. циг. *mang* желая, искамъ, моля, *прося*. Mi. Zig. VIII. 9. И въ обикн. бълг. говоръ *манго* = циганинъ. У Г. *ми́нгьан* сжщ. Сбм. XVI. 873.
ми́нджа с. ж., vulva (Г.) Циг. *mindž*, мн. ч. — *á* сжщ. Mi. Zig. VIII. 14.
му́ин с. м., конь. У Г. *ма́иiн* сжщо. Сбм. XVI, 873.
му́рафес с. м., бръсненье. *Се сто́риф му́рафес* обръснахъ се. (Г.). Циг. *muráva, moráva, muntáva* чистя, търкамъ; *muraváva, muntaváva* бръсна. Mi. Zig. VIII. 17. — И Г. посочва циг. *муравáф* обръснахъ.
мурт с. м., смърть. *Мурт се сто́ри* умрѣ. *Ей чичо аiна́лиiа ба́ламур се сто́ри мурт* ей че добъръ българинъ (човѣкъ) умрѣ! (Г.) Циг. прил. *murdál, merdó* умрѣлъ, изгасналъ. Mi. Zig. VIII. 13, 18.
мурупл́у с. м., попъ. Срв. у Г. *му́рт* = смърть. Сбм. XVI. 873. Циг. *murdal* прил., умрѣлъ, изгасналъ. Mi. Zig. VIII. 18.
на́нго с. м., 1) сиромахъ, 2) кжсъ човѣкъ. (Г.) Г. правилно посочва циг. *нанго́* голъ. Вж. и Mi. Zig. VIII. 20.
нева́ с. ж., струната *е* на цигулка.
но́ви с. м., зеть, невѣста. Срв. нгр. νύφη невѣста.
ошла́н гл. повел. накл., ела, вземи, дай ми и съ много други значения. У Г. *ошландúсвам* = давамъ, закарвамъ, излизамъ, раждамъ, влизамъ, донасямъ, отивамъ и пр. Смб. XVI. 873.
ошландѐр гл. пов. накл., дай.
ошо́р с. ж., vulva.
панде́ла с. ж., дааре. У Г. *ба́ндера* = дайре. Сбм. XVI. 872. Срв. тур. *пандура* китара.
па́нiiе с. ср., вода (Г). Г. правилно посочва циг. *пани́* сжщо. Вж. и Mi. Zig. VIII. 29.
папаро́нка с. ж., езикъ. Въ нгр. παπαρῦνα макъ. Не ми е ясно сближението. Може би червенината?
папе́л керищеси́ с. м., учитель. Вж. слѣд. дума.
папе́л саркъфж́ с. ж., книга. У Г. само *па́пеле* = книга. Сбм. XVI. 873. Отъ испански *papel* книга.
па́рниiа с. ж., бѣла меджидия. (Г.). Срв. циг. *parnó* бѣлъ; у рум. циг. *parnó* сиренье, у бесар. циг. *parnó* снѣгъ, и пр., поименувани тъй все поради бѣлата боя на прѣдметитѣ. Mi. Zig. VIII. 30, 31.
па́рнопис с. м., ракия. (Г.). Думата въ съставнитѣ си части е циганска, отъ *parnó* бѣлъ, *pi* пия = бѣло питие (за *пис* вж. по-горѣ), въ противуположность на *ка́лопис* вино (черно питие) Mi. Zig. VIII. 30, 45. Познато е, че ракията смѣсена съ вода, става бѣла. Тълкуваньето у Г. на *парно* отъ паренье, пара, варенье не търпи критика.
парнопи́съркаф с. м., чаша, стъкленица и др. сждове за ракия, мн. ч. *парнопи́сжраве*. Отдѣлно *сжркаф* значи дреха. (Г.). Вж. *па́рнопис*.
па́такос с. м., четвъртъ бѣло меджидие. (Г.). Срв. по-горѣ *а́таха* пари.
пате́с с. м., merda. У Г. *па́чос* vulva.
па́тици с. ж. мн. ч., обуща. Въ с. Конопчие, Чирпанско, *пжтжци* казватъ на вехти подпетени обуща: човѣкъ като върви съ тѣхъ, тѣ били викали (издавали шумъ) пжтжк, пжтжк! (Г.) Думата е дако-рум. *pătiță* подметка (гьонъ) на дървени обуща отъ нгр. πάτος, πατοῦνα стжпало, подметка (гьонъ). Cihac, Dict. daco-romane, 685.

патифчиіа с. м., обущарь (Г.). Вж. *патици*.
пачос с. м., vulva (Г.).
пене с. ср., перото, съ което се дрънка на инструмента лаута. Въ рум., итал. и другитѣ ром. езици *penna* перо.
пенелик с. м., часть отъ инструмента лаута, мѣстото, дѣто се дрънка съ перото. Вж. *пене*.
пенизеттисвам гл., казвамъ, говоря. *Пенизетме* не казвай, не говори. *Пенизеттисав му* казахъ му, говорихъ му. (Г.). Вж. *пенис*.
пенис с. м., казванье. *Му сторифъ пенис* казахъ му. *Не праі му пенис за чакато* не му говори за пари. (Г.). Циг. *phen* казвамъ. Mi. Zig. VIII. 39.
пеньіа с. ж., сестра. *На цамутрото пеньіа му* на зетя сестра му. (Г.). Циг. *phen*, мн. ч. *phená* сестра. Mi. Zig. VIII. 39. И Г. посочва циг. *пен*.
пиизан прил., піянъ. Циг. *pi* пия. Mi. Zig. VIII. 45. У Г. *пизаана* кръчмарница, механа. Сбм. XVI. 874.
пиис с. м., вино. Вж. прѣдната дума. У Г. *пиіс* пиево, пиенье. Сбм. XVI. 874.
пинго с. м., кривъ (куцъ) човѣкъ. *Ако не беше пинго черпанчето, поаіналліа кье беше* ако да не бѣше момичето куцо, по-хубаво щѣше да е. (Г.). Циг. кор. *phag* чупя, *pangó, bangó* куцъ, кривъ. Mi. Zig. VIII. 36. И Г. посочва циг. *банго*.
пинис с. м., пѣние. Вж. *пенис* казванье.
полур с. м., грошъ. Циг. *poli* златна монета. Mi. Zig. VIII. 38. У Г. *пугур* сѫщо. Сбм. XVI. 874.
прал с. м., братъ. *Пралоіте му* братята му (Г.). Циг. *phral* братъ. Mi. Zig. VIII. 41.
пуриіа с. ж., баба; *пуриіата печифчиіата* свекървата; *пуро* с. м., дъртъ човѣкъ. (Г.). Циг. *phuró* прил., старъ; *phuri* стара жена. Mi Zig. VIII. 43. И Г. посочва циг. *пуро* и *пури*.
рас с. м., струната *g* на цигулка и лаута и изобщо тонътъ *g*.
рашаі с. м., попъ. *Рашаіот праі гилиби* попътъ пѣе. (Г.). Циг. *rašáj* попъ, учитель. Mi. Zig. VIII. 54. И Г. посочва циг. *рашаі*.
рѣндза с. ж., черва (Г.). Рум. *rânsa* стомахъ.
садик с. м., фесъ, шапка, калпакъ, капела (изобщо всичко, назначено за носенье на главата като облѣкло). (Г.). Циг. *stadík, sadík* фесъ, гр. σκιάδι. Mi. Zig. VIII. 66. Г. не точно посочва циг. *стади*.
совис с. м., спанье. *Праіц совис* спи. (Г.). Циг. *sov* спя. Mi. Zig. VIII. 65. Г. неправилно посочва циг. д. *совел*, която значи клетва.
сузак с. м., спанье. Отъ тур. *сус* тихо, мълчанье?
сузак иттим ми гл., спа ли? (Собствено направи ли спанье?) Тур. *етмек* правя.
съркавджиіа с. м., шивачъ (Г.). Вж. *сѫркаф*.
сѫркаф с. м., дреха. *Аінасѫс сѫркаве* лоши дрехи. *Бандераци! алакла бандерата, стори му пениз на джамутрото да ошландиса чакато, оти на сѫркавете од бориіата напраівме кирис, даиреджиіо!* вземи дайрето, кажи на зетя да даде пари, че свирихме на дрехитѣ на булката (на чеиза). (Г.).

тарѝ с. ж., ракия. Срв. първата часть на думата *пáрнопис* = ракия.

тарикáтче с. ср., чалгаджийски. *Тарикáтче чакърма сън* знаешъ ли цигуларски. У Г. *тýджарски* цигуларски. Сбм. XVI. 874.

тáтто с. ср., diarrhea. У Г. *тáто* = кафе, *татóджиiа* кафеджия. Сбм. XVI. 874. Срв. циг. *tattó* горещъ. Mi. Zig. VIII. 76.

тѝкно 1) с. м., сиромахъ. 2) прил., малъкъ. (Г.) Циг. *tiknó* малъкъ. Mi. Zig. VIII. 82. Г. посочва циг. *цѝкно*, която е собствено рум. и сръб. форма.

тóмбола с. ж., лаута. Може би отъ перс. *tamboûr* цитара, общо разпространена дума въ всички речи европ. езици; или отъ араб. *thouboul* тамбура; въ сръб. *дамбулхана* турска музика. Cihac, Dict. Daco-romane, 624.

туджáр с. м., чловѣкъ. У Г. *тýджарски* цигуларски. Сбм. XVI. 874. — Тру. *туджар* търговецъ.

туджáр хавасѫ̀ с. ж., видъ хоро. Тур. *хава* въздухъ и мелодия.

тýiало с. ср., тютюнъ. *Óшлан iéдно тýiало* дай единъ тютюнъ. (Г.). Циг. *thuv, thu*, пол. циг. *tuviało* тютюнъ. Mi. Zig. VIII. 81.

тьýльумен с. м., скѫсанъ циганинъ. (Г.).

ýпре нарѣч., горѣ (Г.). Г. посочва циг. *упрé*, която азъ неможахъ да намѣря у Миклошича.

факатýра с. ж., глава.

фрéнксъркаф с. м., опънати (панталонски, френски, европски) дрехи. (Г.). Вж. *сѫркаф*. *Френк* тур. французски.

хабé с. ср., хлѣбъ. Циг. *cha* ямъ. Mi. Zig. VII. 217. И въ алб. *ha* ямъ. Mey. Et. Wb. 144. Думата е староинд. *khād*. У П. К. Гѫбювъ *абé* = хлѣбъ, *абéджиiа* = хлѣбарь, гостилничарь. Сбм. XVI. 871.

хабé еделѝм гл., да ядемъ. Тур. *iемек* ямъ. Повел. форма.

хабé иттѝм гл., яде ли? У П. К. Гѫбювъ *абезéттисвам* = ямъ и охапя, *абезéтме* не яжъ. Сбм. XVI. 871.

хабé саркъфѫ̀ с. м., уста. У Гѫб. *абéсѫркаф* = лъжица, вилушка и др. потрѣбни ствари при яденье. Сбм. XVI. 871.

хаджéм с. м., тонътъ *f*.

хамáто с. ж., vulva. Отъ нгр. γαμός coitum?

хьузáм с. м., тонътъ *h*.

чаì с. м., момиче. Циг. *čavo, čaó, čo* дѣте, *čaj, čej* дъщеря. Mi. Zig. VII. 188. У Г. *чáво* = дѣте, мн. ч. *чáвина*, *чéрпан* = момиче. Сбм. XVI. 875.

чáкато с. ср., парѝ. *Алакла чáкато* вземи пари. *Джйга iет чáкато бáламур* нѣма пари човѣкътъ (Г.).

чакъ̀рма сън гл., знаешъ ли? У Г. *чактѝсвам* = продумвамъ, разбирамъ, зная. Сбм. XVI. 875. Срв. тур. *чаг'ърмак* викамъ, пѣя.

чивилѝк с. м., часть отъ инструмента лаута. Тур. *чиви* клинецъ, спица, гвоздей.

чиргьá с. ж., струната *c* на лаута и изобщо тонътъ *c*.

чóрис с. м., кражба. (Г.). Циг. *čor* крадецъ, *čoribé* кражба, *čoráva* крадѫ. Mi. Zig. VII. 194. Г. посочва неточно циг. *чорáф*.

чоризеттѝсвам гл., крадѫ, открадвамъ. *Чоризéттисаi (или чóризет)* открадни. *Чóризет парнопѝсаркава, ошлáндисаi му го на бандереджѝiата за нá печис* открадни тая стъкленица (разбира се, която е

съ ракия), дай я на дайреджията за къщи (да я имаме, да си сръбнемъ). (Г.). Вж. *чòрис.*

чòраiбе с. ср., сѣмето, което изтича отъ penis'а. (Г.). Циг. *čor* сипя, наливамъ, пикая, *čoraibé* сипванье, наливанье. Mi. Zig. VII. 194. Г. казва, че циг. *чораiбé* означавало било течность отъ жената.

чýмис с. м., целувамъ (Г.). Циг. *čumъ, čumi* целувка. Mi. Zig. VII. 196.

чурýк с. м., ножъ, сабя, ятаганъ. (Г.). Циг. *čuri, čori* ножъ. Mi. Zig. VII. 197. И Г. посочва циг. *чурú.*

ширтó с. ср., видъ хоро. Нгр. συρτός клатенье, хоро.

Добавка.

Когато статията ми бѣше вече наредена, попадна ми на ржцѣ сръбското етнографично списание „Караџић“ год. II, брой 8 и 9, дѣто редакторътъ му Тих. Р. Джорджевичъ съобщава на стр. 156 и сл. бѣлѣжки за тайнитѣ езици въ Алексанацъ. Тѣзи бѣлѣжки обематъ материяли 1. по мутафчийския или грънчарския или терзийския езикъ, 2. по дюлгерския езикъ, 3. по гегавачкия езикъ, 4. по говора „преко језик“ и 5. по пословечкия езикъ. Мене ме интересуваха материялитѣ по дюлгерския езикъ, на който се и спрѣхъ, и за мое очудванье видѣхъ, че той не е нѣкакъвъ сръбски таенъ езикъ, а чисто български, защото, както казва самъ събирачътъ (стр. 162), материялитѣ му съобщилъ нѣкой си Димитръ Станковичъ, дюлгеринъ, родомъ отъ Крушево въ Македония, който сега живѣе отъ занаята си въ Алексанацъ. Дюлгерския занаятъ е училъ въ Бѣлградъ и Нишъ отъ майстори изъ Крушево, Прилѣпъ, Битоля и Охридъ, па заедно съ занаята е научилъ отъ тѣхъ и дюлгерския езикъ. И да не бѣше ни съобщилъ г. Джорджевичъ тѣзи свѣдѣния, членуванитѣ форми *кркачката, манукото,* що срѣщаме въ този езикъ, ясно ни показватъ, че той е български таенъ езикъ.

Тъй като списанието „Караџић“ не е разпространено у насъ, азъ рѣшихъ да запозная българския читатель съ материялитѣ по дюлгерския езикъ, които Джорджевичъ съобщава безъ всѣкакви коментарии, като прибавихъ къмъ тѣхъ свои бѣлѣжки и тълкувания.

Отъ сравнението, що направихъ между този таенъ дюлгерски езикъ и брациговскиятъ мещровски, излиза, че първиятъ е много по богатъ съ домашни елементи, защото отъ 84 думи — 46 сж отъ домашенъ произходъ (новообразувания или пъкъ обикновени думи съ друго значение), а отъ останалитѣ 38 думи — 10 сж цигански, 9 албански, 3 турски, 3 румжнски, 2 гръцки, 1 итал. и 10 оставатъ неясни, поне на мене. Нови думи, непознати въ до сега обнарод-

ванитѣ материяли по българскитѣ тайни езици и специялно подюлгерския таенъ езикъ отъ едни и сѫщи мѣста, се оказаха 10, а туй показва, че отдѣлни лица или отдѣлни малки групи отъ еднакъвъ занаятъ постоянно образуватъ нови думи, тъй че и тайнитѣ езици не оставатъ едни и сѫщи, а се промѣнятъ и развиватъ.

апсика прил., добра, *апсико* добро. И въ езика на прилѣпскитѣ папуджии и дебърскитѣ зидари *ӥпсико* добрѣ, *ӥпсиќ* харенъ, честенъ, въ дюлг. ез. на Гжб. сѫщо *ӥпсик* добъръ, хубавъ. Сбм. XII$_2$. 34, 37; XVI. — XVII. 845. — ?

белач с. м., варь. Срв. у мене *бѐлчо.*

белачка с. ж., ракия. Срв. у мене *бѐлчо.*

блеіач с. м., българинъ, овенъ. Въ дюлгерския ез. на Гжб. *блѐкаче* агне, въ тайния ез. на дебърскитѣ зидари *блѐкачки* овци, въ стивастарския ез. *блеіа̀ло* овца. Сбм. XII$_2$. 37, 41; XVI. 845.

блекачка с. ж., овца. Вж. *блеіач.* И двѣтѣ звукоподражателни думи.

боски с. мн. ч., цици. Обикновена бълг. д.

бошкач с. м., майсторъ. И въ тайния ез. на дебърскитѣ и крушевски зидари *бо̀шкач* майсторъ. Въ дюлг. ез. на Гжб. *бошкачки* майсторски. Сбм. XII$_2$. 37, 40; XVI. 846. — ?

ваiзе с. ср., момиче. И въ езика на дебърскитѣ и крушевски зидари *ва̀iза* щерка, *ва̀iзиче* мома. Сбм. XII$_2$. 37, 40. Алб. *vaiźε* момиче. Mey. Et. Wb. 464.

влечачки с. мн. ч., дрехи. Отъ влѣкѫ, отъ дѣто и облѣкло, облачамъ.

гледач с. м., прозорецъ. Ясна.

горовинье, гуронье с. ср., дърво. И въ тайния ез. на крушевскитѣ зидари *гуро̀винче* дърво, въ дюлг. ез. на Гжб. *горо̀інче* дръвце. Гжб. произвежда отъ *гора.* Ш. посочва на *гору̀н* видъ дъбъ, граница и пр. Сбм. XII$_2$. 40, XVI.—XVII. 846.

гуралка с. ж., рѫка, нога. И въ ез. на дебърскитѣ зидари *гу̀ралкъи* нозѣ, въ ез. на крушевскитѣ зидари *гу̀ралка* рѫка, въ дюлг. ез. на Гжб. *гу̀рачка, гурбін, гурбінка* кракъ, нога. Сбм. XII$_2$. 37, 40; XVI.—XVII. 846. Циг. *ger, gür, jür* бедро, кракъ. Mi. Zig. VII. 213. Срв. азиат. *gur* кракъ. Pott 2. 162. Отъ тукъ и гл. *гу̀рам* ида и давамъ, т. е. туй, що се върши съ крака и рѫцѣ.

гурам гл., ида. Въ ез. на прилѣпскитѣ папуджии *гурам* давамъ, въ ез. на дебърскитѣ зидари *гурам* нося, давамъ, на крушевскитѣ зидари *гу̀раі(до-)* дойди, *отгураі* иди, въ дюлг. ез. на Гжб. *гу̀рам* ида, вървя, отивамъ. Сбм. XII$_2$. 34, 37, 40; XVII.—XVII. 846. Вж. *гу̀ралка.*

даце с. ср., дѣте. Срв. У мене *дъаленце.*

дикльам гл., търся. Въ езика на дебърскитѣ зидари *дѝкльам* искамъ, въ дюлг. езикъ на Гжб. *дѝкльач* просякъ. Сбм. XII$_2$. 37; XVI.—XVII. 847. Срв. алб. *diktón* откривамъ, намирамъ, взимамъ. Mey. Et. Wb. 67.

долга с. ж., надница. Отъ дългъ, debitum, Schuld?

дреконьа с. ж., дъска. Срв. у мене *драса.*

жилка с. ж., работа. *Апсика жилка* добра работа. Въ ез. на прилѣпскитѣ папуджии *жѝлам* работя, въ ез. на дебърскитѣ зидари *жилі-*

венье работа, жилавина, въ дюлг. ез. на Гжб. *жилка* работа, *жилам* работя. Сбм. XII₂. 34, 38; XVI.—XVII. 847.

жилкам гл., правя. *Каво жилкаш* какво правишъ. Вж. *жилка*.

калосам гл., ямъ. *Догурете да калосаме* елате да ядемъ. Срв. и въ ез. на прилѣпскитѣ папуджии *калосуам* ямъ, *калосуанье* яденье, *калос* хлѣбъ, въ ез. на крушевскитѣ зидари *калосник* хлѣбъ, въ стивастарския ез. *калос* хлѣбъ. Сбм. XII₂. 35, 41, 43. Отъ алб. *kal* житенъ класъ? Mey. Et. Wb. 168.

калосник с. м., хлѣбъ. Вж. *калосам*.

кевам гл., имамъ. *Кевашъ ли?* имашъ ли. И въ дюлг. ез. на Гжб. *кевам* имамъ. — ?

кисли се гл., ядосва се. *Не кисли се* не се ядосвай. Срв. у мене *кисилина*.

киталник с. м., нужникъ. И въ дюлг. ез. на Гжб. *китанье, китоине, китоинче* stercus. Сбм. XVI.—XVII. 849. Срв. алб. *k'it*, *k'is* вадя, изваждамъ вънъ, произвеждамъ. Mey. Et. Wb. 228.

климчарка с. ж., кжща. И въ ез. на дебърскитѣ зидари *клинчарница* кжща, *клинчам* обитавамъ нѣкоя кжща, въ ез. на крушевскитѣ зидари *клинка* кжща, въ дюлг. ез. на Гжб. се срѣщатъ сжщитѣ форми. Сбм. XII₂. 38, 41; XVI.—XVII. 849. 850.

клопотач с. м., часовникъ. Срв. въ обикн. говоръ *клопам* чукамъ, *клопотар, клопатя* звънецъ. Геровъ, Рѣчникъ. Вж. у мене *кльукач*.

котоман с. м., човѣкъ. И въ езика на прилѣпскитѣ папуджии *котоман* годѣмецъ, епитропъ, въ ез. на дебърскитѣ зидари *котоман* чорбаджия, богаташъ. Сбм. XII₂. 34, 38. Отъ циг. *kodo* този и *manuš* човѣкъ? Mi. Zig. VII, 243, VIII. 10.

котоманка с. ж., жена.

кркачката с. ж., кокошка, стомна. И въ езика на дебърскитѣ зидари *кжркачка* кокошка. Сбм. XII₂. 36. Звукоподражателна д.

кртач, кртачка с. м. и ж., свиня. И въ ез. на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *кжртач, кжртаче* свиня, прасе, въ дюлг. ез. на Гжб. *кжртачка* свиня, *кжртале* прасе. Сбм. XII₂. 38, 41; XVI—XVII. 851. Отъ *къртя*.

куталено нар., пьотура, едно на друго. *Апсико куталено* добрѣ е пазарено, добрѣ спогодено. Въ ез. на дебърскитѣ зидари *кутнуам* пазарявамъ. Сбм. XII₂. 38.

ладна с. ж., кафене. *Гуреi у ладна* иди въ кафенето. Вж. у мене.

лаiач с. м., куче. И въ ез. на крушевскитѣ зидари *лаiаче* сжщо, въ дюлг. ез. на Гжб. *лаiач*. Сбм. XII₂. 41; XVI—XVII. 851.

летаче с. ср., птица. Отъ *льтя*.

летерка с. ж., банка, сарафчийница. Отъ гр. λεπτὸν, λεφτὸν дребна пара. И въ дако-рум. *léft* дребна сребърна или златна пара. Cihac, Dict. daco-rom. 668.

льутачка с. ж., чушка. Вж. у мене *льут*.

маџарка с. ж., тухла. Въ обикн. говоръ *маджарка* австрийска жълтица. Геровъ, рѣчникъ.

манук с. м., човѣкъ. Вж. у мене.

манука с. ж., жена.

манукото с. ср., домакинъ, господаръ.

мапуче с. ср., синъ.

мерач с. м., метъръ, день. Въ ез. на крушевскитѣ зидари *мéрач* день, въ дюлг. ез. на Гжб. *мéрач* аршинъ. Отъ *мѣря.* Сбм. XII_2. **41**; XVI—XVII. 853.

метла с. ж., брада. Въ драндарския ез. у Гжб. *метлá* vulva. Ясно. Сбм. XVI.—XVII. 864.

миженье с. ср., спанье. И въ либяховския стивастарски ез. *мѝжж* спя, въ дюлг. ез. на Гжб. *мѝжаво* око. Сбм. XII_2. 44; XVI.—XVII. 853. И въ дако-рум. *mijesc* спя. Cihac, Dict. daco-rom. 195.

мижерка с. ж. стая, т. е. мѣстото дѣто се спи. Срв. по горѣ *миженье* спанье.

мркач с. м., нощь. Въ дюлг. ез. на Гжб. *мжрка* вечеръ. Сбм. XVI—XVII. 853. Отъ *мръква се.*

мрко с. ср., кафе. И въ тайния ез. на дебърскитѣ зидари *мжрко* кафе, *мжркáджиiа* кафеджия; въ дюлгер. ез. на Гжб. *мжркес* арапинъ. Сбм. XII_2. 38; XVI.—XVII. 835. Срв. у Герова, Рѣчникъ *мрькъ,-á,-ó* чърникавъ, мургавъ. И срб. *мрк* = черенъ. Срв. у мене *чърно*

мрсен с. м., турчинъ, богатъ. Въ тайния ез. на дебърскитѣ зидари *мжрсната* турчинъ, на крушевскитѣ зидари *мжрснак,* тъй и въ дюлг. ез. на Гжб. Сбм. XII_2. 38, 41; XVI.—XVII. 854. Отъ *мърся* = блажа, не пазя пости, въ противоположность на *посен* сърбинъ, християнинъ.

одгурам гл., отивамъ. Вж. *гурам.*

опльескам гл., бия. *Гурei че те опльеска* бѣгай ще те бие. Срв. въ либяховския стивастарски ез. *пльукáло* пушка, въ дюлг. ез. на Гжб. *пльýскарец* пищовъ. Сбм. XII_2. 44; XVI.—XVII. 855. отъ *плескамъ.*

опльесканье с. ср., градъ, битка. Вж. по-горѣ.

опоркан прил., пиянъ. Вж. *поркам.*

певач с. м., попъ и пѣтелъ. Ясно.

пилави с. мн. ч., пари. Вж. у мене.

пирговец с. м., циганинъ. Вж. у мене *пѝрга.*

пирговка с. ж., циганка.

поркам гл., пия. *Що порка?* що пие. *Напоркал се* напилъ се. И въ ез. на дебърскитѣ зидари, както и въ дюлг. ез. на Гжб. *пóркам* пия. Сбм. XII_2. 39; XVII.—XVI. 555. Отъ рум. *porc* свиня. Срв. фразата: пиянъ като свиня.

посан с. м., сърбинъ. Вж. у мене.

прелевач с. м., прѣдприемачъ. Въ ез. на прилѣпскитѣ папуджии *лéвам* приемамъ, въ дюлг. ез. на Гжб. *лéвам* вземамъ, крадя. Сбм. XII_2. 35; XVI.—XVII. 851. Ш. сочи циг. *lav.* Mi. Zig. VIII. 3. Гр. λάβω. Може обаче да се мисли и на итал. *levare* вдигамъ, вземамъ.

пупуньак с. м., грошъ. *Дикльа да му тапосаме пет пупуньци* търси го да му дадемъ петь гроша. Въ ез. на дебърскитѣ зидари *пýпунец* нѣмецъ, *пýпунци* пари, въ дюлг. ез. на Гжб. *пýпунец* грошъ, 20 ст. —?

раiко с. ср., слънце. Вж. у мене.

рашлье с. м., попъ. И въ ез. на дебърскитѣ зидари *рáшле, рашлевци* попъ,-ове, въ ез. на крушевскитѣ зидари *рáфле* свещеникъ, въ дюлг. ез. на Гжб. *рáшле* попъ. Сбм. XII_2. 39, 41; XVI.—XVII. 837. Циг. *rašaj* попъ, свещеникъ. Mi. Zig. VIII. 54.

ржач с. м., конь. Въ ез. на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *ѫрзач, ѫрзѫч* сѫщо, въ дюлг. ез. на Гѫб. *ѫржач, ѫрзач* сѫщо. Сбм. XII_2. 39, 41; XVI.—XVII. 860. Стбъл. **ръзатн**, рус. ржать, срб. рзати и пр.
ржачка с. ж., кобила.
рикач с. м., волъ. Въ дюлг. ез. на крушевскитѣ зидари *ри́каче* магаре, въ дюлг. ез. на Гѫб. *ри́качка* крава. Сбм. XII_2. 41; XVI.—XVII. 837. Стбъл. **рыкатн**, рус. рыкать, рычать, ср. рикати и пр.
рикачка с. ж., крава. Вж. по-горѣ.
росковци с. м., камъкъ. Въ дебърския дюлг. ез. *росо́мини* камънье, въ крушевския *ро́сковец* кьмъкъ, въ дюлг. ез. на Гѫб. *ро́сман* камъкъ. Сбм. XII_2. 39, 41; XVI.—XVII. 857. — ?
светачка с. ж., черква, недѣля. Въ ез. на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *све́тица* черква, въ дюлг. ез. на Гѫб. *све́тица* недѣля. Сбм. XII_2. 39, 41; XVI.—XVII. 857.
седачка с. ж., столъ, пейка.
ситна с. ж., пѣсъкъ, соль, брашно. Въ дюлг. ез. на Гѫб. *си́тна* пѣсъкъ Сбм. XVI.—XVII. 857. Вж. у мене *дре́бна*.
скивалки с. м. н. ч., очи. Въ крушевския дюлг. ез. *скъйвало* око, *скъйваі* гледай, въ дюлг. ез. на Гѫб. *скúвна* гледамъ, видя. Ш. посочва д. *чкьйвам* гледамъ въ прилѣпския папуджийски ез., която произвежда отъ алб. *šikój* гледамъ. Азъ мисля, че *скивалки* трѣбва да произвеждаме отъ стбъл. гл. **скыкатн**, нбъл. *скимна*. Сбм. XII_2. 36, 41; XVI.—XVII. 857.
слушач с. м., ухо.
спевам гл., говоря. И въ езика на дебърскитѣ и крушевскитѣ зидари *спе́вам* казвамъ. Сбм. XII_2. 39, 41.
тапосам гл., давамъ. *Тапосаі ми кркачката що кева тунџа* дай ми стомната, която има вода. И въ ез. на дебърскитѣ зидари *тапо́суам* давамъ, въ дюлг. ез. на Гѫб. *та́посам* сѫщо. Сбм. XII_2. 39; XVI.—XVII. 858. Ш. правилно посочва тур. *тапú*.
тркальац с. м., сребъренъ левъ. Срв. въ дюлг. ез. на Гѫб. *тръкльо́ви* картофи. Смб. XVI.—XVII. 859. Отъ *търкалямъ*.
тркальачка с. ж., кола. Вж. у мене *таркале́стаджиіа*.
тркач с. м., конь. Срв. въ рум. заетата отъ маджаритѣ дума *tarcát* пъстъръ, *tárce—cal tărcat* пъстъръ конь.
тунџа с. ж., вода. Вж. у мене *іурдана*.
утар с. м., дуваръ, зидъ. — ?
утач с. м., кладенецъ. — ?
ушачка с. ж., врата. Не ми е ясна връзката съ ухо. Срв. въ ез. на прилѣпскитѣ пъпуджии *у́шлинкьи* обуща. Сбм. XII_2. 36. Вж. у мене *уша́то*.
црвена, црвенка с. ж., керамида.
чадалник с. м., тютюнъ. И въ ез. на крушевскитѣ зидари и въ дюлг. ез. на Гѫб. *ча́далник* сѫщо. Сбм. XII_2. 41; XVI.—XVII. 832. Отъ *чадъ* димъ.
шоре с. ср., вино. И въ ез. на прилѣпскитѣ папуджии *шо́ре* сѫщо. Сбм. XII_2. 36. Ш. я тълкува отъ тур. *шира, шарапъ*.